DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WOŁYŃSKIEGO

TREŚĆ

CZĘŚĆ URZĘDOWA:

54. Pokazy gimn. młodzieży na P. W. K. 55. Nar. zlot Harcerski w Poznaniu. 56. Wycieczki na P. W. K. 57. Wykonanie orzeczeń dyscypl. 58. Zbiórka na budowę kol. letn. 59. Komisja egzamin. [prakt. egz. naucz.]. 60. Kursy wakacyjne. 61. Przygotowania eksternistów do seminarj. egz. dojrz. Komunikaty.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Refleksje po wyst. ped. w Równem. Wykaz eksp. zakwal. na P. W. K.

MAJ 1929. ROK VI 5/56

Poz. 54. **Udział młodzieży szkolnej w pokazach gimnastyczno-sportowych na P.W.K. w Poznaniu.**

Okólnik Ministerstwa W.R. i O.P. z dn. 23.III.29 r. Nr. I. W.F. 1940/29.

Doszło do wiadomości Ministerstwa, że w związku z przygotowaniami do masowych imprez gimnastyczno-sportowych, jakie mają się odbyć w czasie Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu, niektóre stowarzyszenia pociągają za wiedzą lub bez wiedzy dyrekcyj szkół młodzież szkolną do udziału w ćwiczeniach przygotowawczych, w celu zwiększenia liczby i siły swych grup reprezentacyjnych. Ponieważ Ministerstwo ustaliło zasadę, iż młodzież szkolna może brać udział tylko w szkolnych i międzyszkolnych zawodach gimnastycznych i sportowych oraz w pokazach i zawodach, organizowanych przez Państwo, względnie w jego imieniu przez Wojewódzkie, Powiatowe lub Miejskie Komitety W.F. i P.W., zawsze jednak w charakterze szkolnym, polecam zwrócić uwagę dyrekcjom szkół, by nie dopuszczały do uczestnictwa uczniów w ćwiczeniach, popisach, zawodach i zlotach jakichkolwiek organizacyj gimnastyczno-sportowych i p. w. o charakterze społecznym, nieszkolnym, a to zgodnie z obowiązującemi zasadami okólników Ministerstwa z dnia 10 lutego 1922 roku (Dz. Urz. 1922 r. Nr. 13 poz. 128) i z dnia 2 września 1927 r. (Dz. Urz. 1927 r. Nr. 12 poz. 204).

Podsekretarz Stanu (—) *St. Czerwiński.*

Poz. 55. **Narodowy Zlot Harcerski w Poznaniu.**

Okólnik Kuratorjum O. Szk. Wołyńskiego z dnia 25.III.1929 r. Nr. O-4861/29.

Na prośbę Komendy Męskiej Chorągwi Wołyńskiej Z.H.P. Kuratorjum zezwala młodzieży harcerskiej męskiej, jadącej na Zlot, na wzięcie udziału w wycieczce na Wystawę nie z wycieczką szkolną, lecz jako zlotowa drużyna harcerska. Narodowy Zlot Harcerski odbędzie się w terminie od dnia 12 lipca do 24 lipca rb. i będzie poprzedzony wspólnym obozem drużyn wołyńskich pod Kowlem od dnia 7 lipca. Program Zlotu Narodowego w Poznaniu szeroko uwzględnia zwiedzanie Wystawy przez harcerzy.

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *K. Szelągowski.*

Poz. 56. **Wycieczki na Powsz. Wystawę Krajową w Poznaniu.**

Okólnik Kuratorjum O.S.Woł. z dn. 12.IV.29 r. Nr. O-5911/29.

Kuratorjum O.S. Poznańskiego zawiadamia, że przedłużyło termin zgłaszania wycieczek szkolnych na Powszechną Wystawę Krajową **do dnia 15 kwietnia r. b.**, o ile wycieczka ma się odbyć w lipcu. Na m-c czerwiec Kom. Wyst. nie może żadnej wycieczce zapewnić pomieszczenia. Termin zgłaszania wycieczek, mających się odbyć dopiero w miesiącach sierpniu i wrześniu został ustalony **na 1 lipca r. b.**

Sądząc z liczby nadesłanych dotychczas zgłoszeń, szkoły nie wyzyskały wszystkich środków, mogących umożliwić wyjazd także mło-

dzieży mniej zamożnej (imprezy różnego rodzaju, subwencje wydziałów powiatowych, magistratów i t. p.). Przestrzega się organizatorów wycieczek do Poznania, że jeśli zmieniające się co parę dni wycieczki będą sypiały bez prześcieradeł na tych samych materacach, wzgl. siennikach, to mogą się one łatwo stać w ten sposób rozsadnikami najróżniejszych chorób. Kuratorjum O. S. Poznańskiego nie zdołało zapewnić tak znacznej ilości potrzebnych prześcieradeł, by móc ich dostarczyć wszystkim uczestnikom wycieczek szkolnych, muszą je oni zatem zabierać ze sobą. Jest również obowiązkiem kierowników wycieczek szkolnych bezwzględnie wykluczyć od udziału w wycieczce dzieci chore oraz podejrzane o zakaźną chorobę (szczególnie choroby skóry, zawszenie itp.).

Cena za nocleg obecnie wynosić będzie 1 zł. Opłata 2 zł. uprawnia do 3-krotnego wejścia na wystawę.

Dla przyjścia z pomocą młodzieży z odległych okręgów wyda Ministerstwo Komunikacji już w najbliższych dniach zarządzenie, na mocy którego wycieczki szkolne mają opłacać jedynie przejazd do 700 klm. Przejazd ponad 700 klm. będzie bezpłatny. Równocześnie ma się także ukazać zarządzenie, rozciągające prawo do korzystania z ulg 66% na wycieczki szkolne okrężne. Programy takich wycieczek będzie można otrzymać w Kuratorjum, jak również karty zgłoszenia.

Odwołując się do okólnika Nr. O-3546/29 z dnia 7.II.29 zamieszczonego w Dz. Urz. Kurat. Nr. 3/54 poz. 29 Kuratojum wzywa PP. Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcje Szkół Okręgu do energicznego propagowania wycieczek szkolnych na Powsz. Wystawę Krajową, zarówno młodzieży szkolnej, jak i nauczycielstwa. Zwłaszcza nauczycielstwo nie może pominąć sposobności obejrzenia plonu wysiłków narodu polskiego za pierwsze 10 lat niezawisłego istnienia, by zaczerpnąć otuchy i wiary w naszą zdolność do samodzielnego życia i nabrać sił do pracy dla szczęścia Ojczyzny.

Zarządy Organizacyj naucz., zakupiły odpow. ilość łóżek całkowie wyposażonych, a mianowicie Związek P. N. S. P. — 400 łóżek, Stow. Chrz. Nar. N. S. P. — 200 łóżek i Tow. N. S. W. — 80 łóżek. Opłata dzienna wynosić będzie prawdopodobnie 3 zł. Noclegi powyższe urządzono w 2-ch sąsiadujących gmachach szkolnych. Organizacje powyższe wzajemnie odstępują sobie wolne miejsca, obowiązywać będzie również wspólny regulamin na kwaterach.

Adresy biur kwaterunkowych powyższych organizacyj w Poznaniu: Z. P. N. S. P. — ul. Słowackiego 58/60, — Stow. Chrz. Nar. N. S. P. — ul. Działyńskich 4, — T. N. S. W. — Sienkiewicza 7. W zgłoszeniu podać należy imię, nazwisko, przynależność organizacyjną (Koło — Ognisko), dokładny adres, dzień przyjazdu, ilość dni pobytu. Zgłaszać przyjazd należy możliwie najwcześniej, conajmniej na 10 dni naprzód, dołączając połowę całkowitej opłaty. Przyjazd na powyżej wymienione kwatery bez przyjęcia uprzedniego zgłoszenia nie uprawnia do otrzymania noclegu.

Za Kuratora O. S. (—) *K. Tokarski* p. o. nacz. wydz.

Poz. 57. **Wykonanie orzeczeń dyscyplinarnych.**

Okólnik Kuratorjum O. S. Wol. z dnia 6.IV.1929 r. Nr. O-3855/29.

Poniżej podaję wyjaśnienie Ministerstwa W. R. i O. P. w sprawie wykonania orzeczeń Komisji dyscyplinarnych: I. Wykonanie orzeczenia dyscyplinarnego, nakładającego karę nagany, o ile chodzi o nauczyciela publicznej szkoły powszechnej, polega na tem, że Kuratorjum przesyła właściwemu inspektorowi szkolnemu jeden odpis orzeczenia, celem wpisania kary do wykazu stanu służby nauczyciela drugi—zaś celem doręczenia obwinionemu (art. 14 ustęp ostatni ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli). II. Pozbawienie prawa awansu z p. 4 art. 82 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli należy rozumieć w ten sposób, że nauczyciel nie może zostać w ciągu lat 2-ch kierownikiem szkoły, zastępcą inspektora szkolnego i t. d., nie dotyczy ono jednak automatycznego posuwania się w grupach i szczeblach na podstawie lat służby, które mogą być odliczone tylko z p. 7 tego artykułu.

Za Kuratora Okr. Szk. (—) *K. Tokarski* p. o. Nacz. Wydz.

Poz. 58. **Zbiórka na budowę kolonji letniej.**

Okólnik Kuratorjum O. S. Wol. z dnia 2.IV.1929 r. Nr. O-5371/29.

Badania lekarskie, przeprowadzane w szkołach, wykazują zły stan zdrowotny naszej młodzieży, szczególnie w miastach; znaczny odsetek tej młodzieży jest zagrożony gruźlicą. Aby ułatwić przynajmniej pewnej części młodzieży niezamożnej spędzenie okresu wakacyj letnich w warunkach zdrowotnych na świeżem powietrzu i przez to zmniejszyć niebezpieczeństwo grożące jej zdrowiu, Kuratorjum rozpoczęło budowę kolonji letniej w Klewaniu.

Uważam za wskazane ze względów wychowawczych, aby do budowy kolonji przyczyniła się młodzież szkolna przez udział jej w tej akcji; przy odpowiedniem pokierowaniu możemy pogłębić w niej poczucie solidarności ludzkiej oraz uświadomić wynikający stąd obowiązek pomocy wzajemnej. Proszę przeto Panów Inspektorów oraz Panów Dyrektorów, by zorganizowali we wszystkich szkołach w Okręgu akcję propagandową pod hasłem „Dzieci dla dzieci", połączoną ze zbiórką pieniężną na budowę kolonji letniej w Klewaniu, przeznaczając na nią jeden dzień w kwietniu.

Do żywego udziału w akcji należy zachęcić Grona Nauczycielskie, które drogą odpowiednich odczytów, pogadanek i t. p. powinny uświadomić dzieci, jak groźną chorobą jest gruźlica, szerząca spustoszenia zwłaszcza w organizmach dziecięcych i jak wielki spoczywa na wszystkich obowiązek walki z tym najniebezpieczniejszym wrogiem społeczeństwa. Od odpowiedniego przygotowania młodzieży będą zależały wyniki zbiórki. Wyrażam przekonanie, że P. P. Inspektorowie i Dyrektorowie, doceniając doniosłość tej akcji, poświęcą jej należytą energję.

Zebrane kwoty należy nadsyłać w terminie do dnia 15 maja na rachunek bieżący Kuratorjum Nr. 18. W deklaracji należy zaznaczyć: „Składki na kolonję letnią". Do tegoż terminu P. P. Inspektorowie i Dyrektorowie nadeślą sprawozdania z przebiegu akcji.

Za Kuratora Okr. Szk. (—) *K. Tokarski* p. o. Nacz. Wydz.

Poz. 59. **Uzupełnienie II rejonu i komisji egzaminacyjnej dla egzaminu praktycznego nauczycieli publicznych szkół powszechnych.**

Okólnik Kuratorjum O. S. Woł. z dnia 5.IV.29 r. Nr. I-4165/29.

Nawiązując do okólnika tutejszego z dnia 23.I.1929 Nr. I-1174/29 (Dz. Urz. Kur. Nr. 2/53 poz. 24), Kuratorjum uzupełniło skład Komisji egzaminacyjnej egzaminów praktycznych nauczycieli publicznych szkół powszechnych II rejonu przez powołanie do niej członków: 1) Albina Ruebenbauera, kierownika publicznej szkoły powszechnej w Hubinie, 2) Jana Bogacza i 3) Piotra Kołaczkowskiego, kierowników publicznych szkół powszechnych Nr. 2 i 6 w Łucku.

Za Kuratora Okr. Szk. (—) *K. Tokarski* p. o. Nacz. Wydz.

Poz. 60. **Organizacja kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół powszechnych w r. 1929.**

Wyciąg z okólnika Kurat. O. S. Woł. z dn. 19.IV.29 r. Nr. I—6393/29/83.

Zapoczątkowana w roku 1928 akcja dokształcania nauczycieli(lek) wykwalifikowanych w związku z dokonującym się stale doniosłym procesem podnoszenia się stopnia organizacyjnego szkół powszechnych będzie w roku bieżącym w całej pełni kontynuowana. Tegoroczne kursy wakacyjne odbędą się zasadniczo według tych samych wytycznych, które zostały szczegółowo podane w okólnikach ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. Woł. w roku 1928 (Nr. 3/44, poz. 28 i Nr. 4/45, poz. 36).

Podaję poniżej rozkład kursów wakacyjnych, zatwierdzony przez Ministerstwo dla Okręgu Szkolnego Wołyńskiego pismem z dnia 10 kwietnia 1929 r. Nr. II—7435/29. Dziewięć pierwszych kursów organizuje wyłącznie Kuratorjum. Organizację ważnego kursu regjonalnego w Kowlu i Krzemieńcu ujął w swe ręce Związek Nauczycieli Szkół Powszechnych. W sprawie tego kursu nastąpi oddzielne dodatkowe zarządzenie. Wreszcie pięć ostatnich nader ważnych dla podniesienia kultury muzycznej, śpiewu szkolnego i chórów włościańskich kursów urządza Liceum w Krzemieńcu.

W związku ze specjalnemi warunkami pracy nauczycielstwa na wsi wołyńskiej wśród ludności ukraińskiej, powstaje konieczność opanowania przez nauczycielstwo szkół powszechnych języka miejscowego i tej potrzebie służyć mają kursy języka ukraińskiego.

Celem wszystkich kursów będzie obudzenie 1) dążności do samokształcenia w szerokich sferach nauczycielstwa szkół powszechnych,

biorącego udział w kursach, 2) zainteresowań naukowych przez danie odpowiednich fachowych rad, 3) zapoznanie z nowoczesnemi drogami metod pracy naukowej na zasadach gruntownego opracowania zagadnienia, które stanowi temat kursu.

Ukończenie kursów nie daje żadnych formalnych uprawnień z powodu zniesienia wstępnych i końcowych egzaminów.

Wybór tematów na kursy wakacyjne został dokonany na podstawie zauważonych podczas wizytacyj braków w fachowem i metodycznem przygotowaniu nauczycielstwa szkół powszechnych, oraz postulatów nauczycielstwa, wysuniętych w ankiecie, która została urządzona przy zakończeniu kursów wakacyjnych w roku 1928. Zgodnie z powyższem nastąpiła konieczność zorganizowania kursów języka polskiego, biologji, geografji, chemji dla rozszerzenia zakresu wiadomości i pogłębienia metod pracy u nauczycielstwa, uczącego tych przedmiotów w wyższych klasach szkół powszechnych. Opracowaniu podstawowych zagadnień z zakresu psychologji dzieci i młodzieży poświęcony będzie kurs pedagogiczny w Ostrogu, do pracy zaś społecznej w szkole i środowisku wsi wołyńskiej mają przygotowywać nauczycielstwo typy kursów społeczno-rolniczych, które rozpoczyna Kuratorjum organizacją kursu społeczno-rolniczego w Białokrynicy (pow. Krzemieniecki).

Projektowane kursy odbęda się w następujących terminach:
a) I — od 3 lipca do 30 lipca, b) III — od 2 sierpnia do 28 sierpnia.

Sposób zapisu na kursy wakacyjne w roku 1929 oraz wysokość wpisowego (10 złotych) nie ulega zmianie w stosunku do lat ubiegłych.

Słuchacze zamiejscowi obowiązani są przy zapisywaniu się prócz wpisowego załączyć nadto trzy znaczki pocztowe po 25 groszy na koszty korespondencji. Dokonywanie zapisów odbywa się wyłącznie na kartach wpisowych, ustalonych przez Ministerstwo W. R. i O. P., które są do nabycia na składzie głównym w księgarni Książnicy-Atlasu (Warszawa, Nowy Świat 59) i innych księgarniach. Karty nieczytelne i niedbale wypełnione nie będą przyjmowane. Równoczesne wysyłanie dwu kart wpisowych na dwa kursy, odbywające się w tym samym terminie w różnych miejscowościach, jest niedopuszczalne.

Termin zapisów na kursy zarówno dla nauczycielstwa z miejscowego okręgu jak i z innych okręgów upływa **z dniem 10 czerwca 1929 roku.**

Za Kuratora Okr. Szk. (—) *K. Tokarski* p. o. Nacz. Wydz.

Rozkład kursów wakacyjnych w r. 1929 dla kwalifikowanych nauczycieli publ. szk. powsz. Okr. Szk. Woł.

Inspektorat Szkolny	K U R S	Termin	U W A G I
Krzemieniec *)	BIOLOGICZNY (Anatomja, histologja, rozmnażanie się jednego kręgowca).	I	W. K. N. Pracownia biologiczna w lokalu gimnazjum Liceum w Krzemieńcu

Inspektorat szkolny	KURS	Termin	UWAGI
Ostróg	**Geograficzny,** (Podstawowe wiadomości z miernictwa, zdjęcia stolikowe. Elementarne wiadomości z kosmografji, połączone z obserwacjami astronomicznemi).	I	Pracownia geograficzna w miejscowem seminarjum państwowem.
Krzemieniec	**Fizykochemiczny,** (Przygotowanie ćwiczeń praktycznych z chemji w zakresie programu szkoły powszechnej i tworzenie pracowni propedeutycznej z zakresu chemji i fizyki).	I	W. K. N. Pracownia fizykochemiczna w gimnazjum Liceum w Krzemieńcu. Pożądane przywiezienie kompletu: piłeczki, młotka, świdra, lampki spirytusowej, obcążek do drutu, przygotowawcze opracowanie Michalskiego „Pracownia fizyczna i chemiczna w szkole średniej", Dmochowskiego „Ćwiczenia z fizyki i chemji w kl. II i III gimn.".
Ostróg	**Polonistyczny,** (Odmiana imion i czasowników. Metodyka nauczania j. polskiego w oddz. V i VI szk. powsz.).	I	Bibljoteka miejscowego gimnazjum.
Ostróg	**Pedagogiki,** (Drogi poznawania dziecka).	I	W. K. N. Kurs o charakterze konferencyj dyskusyjnych wymaga uprzedniego przerobienia podstawowych dzieł z zakresu psychologji i pedagogiki. Pracownia psychologiczna i bibljot. pedagogicz. miejscowego seminarjum i Kursu Nauczycielsk.
Dubno	**Jęz. ukraińskiego.** (lektura wybranych utworów z zakresu literatury ruskiej (ukraińskiej)).	I	W. K. N. Bibljoteka miejscowego gimnazjum państwowego.
Kowel	**Jęz. ukraińskiego,** początkowy.	III	Bibljoteka miejscowego gimnazjum państwowego.
Ostróg	**Jęz. ukraińskiego,** początkowy.	III	Bibljoteka miejscowego gimnazjum państwowego.

Inspektorat szkolny	K U R S	Termin	U W A G I
Krzemieniec, Kurs w Białokrynicy.	**Społeczno-rolniczy,** (a) oświata pozaszkolna; prace organiz. społ., społeczne podstawy spółdzielczości. b) gospodarka i rachunkowość w spółdzielniach, spółdz. uczn. i samorz. szkoln. c) gospodarka w małych ogrodach i pasiece, jedwabnictwo)	I	
Kowel — Krzemieniec	**Regjonalny,**	II	(Od 15.VII do 11.VIII Kurs organizowany przez Związek Nauczycieli Szkół Powszechnych. dwa tygodn. w Kowlu, dwa tygodn. w Krzemieńcu.
Krzemieniec (Liceum) **)	**Śpiewu.** (w zakresie programu W. K. N.).	I-II	6-tygodn. od 3.VII do 14.VIII Dwie grupy: niższa i wyższa; ta ostatnia przedewszystkiem dla słuchaczy, którzy odbyli już jeden kurs wakacyjny.
Krzemieniec (Liceum)	**Kierowników Chórów**	I	
Krzemieniec (Liceum)	**Instrumentalny.** (skrzypce, fortepian, organy).	I-II	6-tygodn. od 3.VII do 14.VIII Nauka w grupach w-g instrumentów. Prócz wpisowego opłata dodatkowa 20 zł. Konieczne przywiezienie nut przegranych utworów, dla słuchaczy gry skrzypcowej przywiezienie skrzypiec.
Krzemieniec (Liceum)	**Metodyki śpiewu.** praktyczny)	I	Dwutygodniowy od 3.VII do 17.VII.
Krzemieniec (Liceum	**Pieśniarstwa ludowego**	III	Dziesięciodniowy od 2.VIII do 14.VIII.

UWAGI: *) Mieszkanie internatowe na wszystkich kursach, organizowanych wyłącznie przez Kuratorjum, zapewnione. Wspólne stołownie, gdzie będzie możliwe. Słuchacze winni przywieźć ze sobą pościel (kołdrę, poduszkę, bieliznę pościelową) i siennik.

**) Mieszkanie i utrzymanie na kursach, organizowanych przez Liceum w Krzemieńcu, zapewnione w Liceum. Koszty utrzymania przewiduje się w wysokości 65 zł. miesięcznie. Słuchacze winni przywieźć ze sobą pościel (kołdrę, poduszkę, bieliznę pościelową), sienniki otrzymają na miejscu.

INSTRUKCJA
w sprawie przygotowania eksternistów do seminarjalnego egzaminu dojrzałości.

WYJAŚNIENIA WSTĘPNE.

Celem instrukcji jest ułatwienie w przygotowaniu się do seminarjalnego egzaminu dojrzałości tym osobom, które przez zdanie tego egzaminu w charakterze eksternistów pragną uzyskać kwalifikacje do nauczania w szkołach powszechnych. Aczkolwiek zawarte w niej wskazówki są przeznaczone dla absolwentów państwowych szkół średnich ogólnokształcących, którzy zdają egzamin uzupełniający na zasadzie § 33 Regulaminu egzaminów, to jednak mogą z niej korzystać eksterniści wszystkich kategoryj. Treść instrukcji obejmuje w części I wskazówki natury formalnej (wyjątki z Regulaminu egzaminów, dotyczące eksternistów), a w części II wskazówki rzeczowe w sprawie zakresu wymagań oraz podręczników i lektury. Obok niniejszej instrukcji kandydaci, przygotowujący się do egzaminu, winni nabyć „Program nauki w państwowych seminarjach nauczycielskich" (wydanie II zmienione do nabycia we wszystkich księgarniach w cenie 4.50 zł.). Instrukcja w cz. II nie podaje zakresu wymagań z każdego przedmiotu, lecz odsyła do Programu nauki, wskazując odnośne strony.

CZĘŚĆ I.
REGULAMIN
seminarjalnego egzaminu dojrzałości.

(rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 24.III 25 r. Nr. 2749/I Dz. Urz. z dnia 1.IV 1925 r. Nr. 7, poz. 69).

ROZDZIAŁ II. EGZAMIN EKSTERNISTÓW.

Cel egzaminu.

§ 27. Egzamin ma wykazać, czy kandydat posiada zakres wiedzy ogólnej i zawodowej, objęty programem nauczania w państwowych seminarjach nauczycielskich, oraz czy osiągnął taki stopień ogólnej dojrzałości umysłowej, jaki jest niezbędny do sprawowania obowiązków nauczyciela szkół powszechnych.

Dopuszczenie do egzaminu.

§ 29. Jako eksterniści i eksternistki mogą przystępować do pierwszego egzaminu nauczycielskiego osoby, które w dniu 1 sierpnia danego roku mają ukończonych conajmniej lat 19, a pod względem przygotowania naukowego odpowiadają jednemu z niżej wymienionych warunków:

1) ukończyły V kurs prywatnych seminarjów nauczycielskich,

2) ukończyły 8-klasową szkołę średnią ogólnokształcącą,

3) nie później, niż na dwa lata przed terminem egzaminu, ukończyły liceum ogólnokształcące, albo 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej, albo 3 kursy seminarjum nauczycielskiego,

4) nie później, niż na trzy lata przed terminem egzaminu, ukończyły pięć, albo nie później, niż na 2 lata—sześć klas szkoły wydziałowej,

5) nie później, niż na dwa lata przed terminem egzaminu, ukończyły szkołę średnią zawodową, do której młodzież jest przyjmowana po ukończeniu conajmniej 7-klasowej szkoły powszechnej i w której nauka trwa conajmniej lat trzy.

Świadectwo złożenia egzaminu w charakterze eksternisty w zakresie, wymienionym w p. p. 2, 3 i 4, przed komisją egzaminacyjną państwową, lub upoważnioną przez władze szkolne do przeprowadzania takich egzaminów, uważa się za równoznaczne ze świadectwem ukończenia danej szkoły lub klasy, ale z zastrzeżeniem terminów, w tych punktach wskazanych.

Wszystkie wymienione zakłady muszą być conajmniej koncesjonowane przez państwowe władze szkolne.

W razach wątpliwych rozstrzyga Ministerstwo, które decyduje również o dopuszczeniu kandydatów, przedstawiających świadectwa ze szkół wyżej niewymienionych, a mogących być uznanemi za równorzędne, oraz ze szkół zagranicznych.

§ 31. Do podania należy dołączyć:
a) metrykę urodzenia,
b) życiorys własnoręcznie napisany,
c) posiadane świadectwa szkolne,
d) spis przestudjowanych podręczników i przeczytanych książek,
e) świadectwo lekarskie o przydatności do zawodu nauczycielskiego,
f) świadectwo moralności,
g) jedną niepodklejoną fotografję, opatrzoną na stronie przedniej własnoręcznym podpisem kandydata.

§ 32. O dopuszczeniu eksternów do egzaminu rozstrzyga Kuratorjum. Ono też wskazuje kandydatom komisje, przed któremi mają przystąpić do egzaminu. Od odmownej uchwały Kuratorjum wolno odwołać się do Ministerstwa w przeciągu 14 dni od otrzymania decyzji.

Egzamin uzupełniający.

§ 33. Eksterni, którzy przedstawią świadectwo dojrzałości z 8-klasy szkoły średniej ogólnokształcącej państwowej, albo posiadającej prawa szkół państwowych, zdają egzamin tylko z części praktycznej (w § 37), oraz z przedmiotów pedagogicznych, higjeny, rysunków, robót ręcznych i ćwiczeń cielesnych i mogą być zwolnieni od egzaminu z muzyki i śpiewu, jeżeli rezygnują z cenzury z tego przedmiotu na świadectwie.

Uwolnienia od egzaminu.

§ 34. Eksterni, którzy przedstawią świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego państwowego lub posiadającego prawo publiczności, są zwolnieni od egzaminu z języka obcego, historji, geografji, fizyki z chemją i biologji.

§ 35. Eksterni, którzy przedstawią świadectwo ukończenia liceum handlowego, państwowego, lub posiadającego prawa szkół państwowych, są zwalniani od egzaminu z języka obcego, historji i geografji, zaś eksterni z ukończoną szkołą średnią techniczną państwową lub posiadającą prawa szkół państwowych, są zwalniani z matematyki, fizyki i chemji, rysunków i robót ręcznych.

Części egzaminu.

§ 36. Egzamin eksternów składa się z czterech części: praktycznej, technicznej, piśmiennej i ustnej.

Kolejność przy przeprowadzaniu poszczególnych części egzaminu jest dowolna, z tem jednak ograniczeniem, że ustna część egzaminu winna następować zawsze jako ostatnia.

Część praktyczna.

§ 37. Część praktyczną egzaminu stanowią dwie lekcje próbne, odbywane z dziećmi szkoły powszechnej lub szkoły ćwiczeń. Z tych dwóch lekcyj jedna w miarę możności winna się odbywać z dziećmi 1-go oddziału.

Temat każdej lekcji próbnej podaje się do wiadomości kandydata w przeddzień lekcji. Bezpośrednio przed lekcją kandydat składa na ręce egzaminatora piśmiennie opracowany plan lekcji (dyspozycję).

§ 38. (opuszcza się).

§ 39. Po ukończeniu egzaminu praktycznego jednego kandydata lub całej ich grupy, podkomisja ustala oceny każdej lekcji próbnej przez jeden z przyjętych czterech stopni, następnie ustala stopień ogólny, jaki ma być wystawiony na świadectwie kandydata z praktyki pedagogicznej.

Kandydaci, którzy z lekcyj próbnych otrzymali stopień ogólny niedostateczny, nie mogą być dopuszczeni do dalszych części egzaminu.

Podkomisja już po pierwszej lekcji próbnej może orzec o dopuszczeniu kandydata do dalszych części egzaminu bez przeprowadzania drugiej lekcji, jeżeli wynik pierwszej lekcji, uzna conajmniej za dobry.

Zdanie tej części egzaminu z wynikiem dodatnim zachowuje wartość na przeciąg lat dwóch w tem znaczeniu, że w razie ujemnego wyniku innej części egzaminu dojrzałości kandydata, przy powtórnem zgłoszeniu się nie jest obowiązany do powtarzania już raz złożonej części praktycznej. Zaświadczeń jednak o złożeniu tej części egzaminu kandydaci nie otrzymują w myśl zasady, wskazanej w § 50.

Część techniczna.

§ 40. Część techniczną egzaminu stanowi egzamin z rysunków, robót ręcznych, muzyki i śpiewu oraz z ćwiczeń cielesnych.

§ 41. Egzamin z rysunków i robót ręcznych jest klauzurowy. Tematy zadań proponują właściwi egzaminatorowie, zatwierdza je przewodniczący, lub zastępujący go dyrektor seminarjum. Na wykonanie zadań z rysunków przeznacza się 3 godziny, z robót ręcznych—5 godzin.

§. 42. Egzamin z ćwiczeń cielesnych, prócz części teoretycznej, w miarę możności winien obejmować lekcję praktyczną z dziećmi szkoły powszechnej lub szkoły ćwiczeń. (Dalsza treść artykułu opuszczona).

§ 43. Egzamin z muzyki pod względem techniki gry nie powinien być traktowany rygorystycznie, winien on wykazać, że kandydat umie posłużyć się właściwym instrumentem muzycznym (skrzypcami, fortepianem, harmonjum) w stopniu wystarczającym do poprawnego prowadzenia śpiewu z dziećmi szkoły powszechnej.

§ 44. Po ukończeniu tej części egzaminu podkomisja (skład jej pomija się) ustala stopnie ostateczne z tych przedmiotów na podstawie prac egzaminacyjnych z rysunków i robót ręcznych oraz na podstawie wniosków egzaminatorów z muzyki i ćwiczeń cielesnych i decyduje o dopuszczeniu kandydatów do następnej części egzaminu. Dopuszczeni mogą być tylko ci kandydaci, którzy ze wszystkich przedmiotów tej grupy otrzymali oceny conajmniej dostateczne.

Zdanie tej części egzaminu z wynikiem dodatnim zachowuje swoją wartość tak samo, jak złożenie części praktycznej, o czem mowa w ostatnim ustępie § 39.

Część piśmienna.

§ 45 Egzamin piśmienny odbywa się z języka polskiego, języka obcego, pedagogiki i matematyki, a także z drugiego języka nauczania, jeżeli kandydat ma otrzymać prawo nauczania w tym języku.

Kandydatów, którzy zdają egzamin z drugiego języka nauczania, Kuratorjum może zwolnić od egzaminu z języka obcego.

Egzamin jest przeprowadzony według następujących zasad (streszczenie § § 8 ,9, 10, 11 i 12):

a) tematy wypracowań wyznacza Kuratorjum i wręcza je przewodniczącemu komisji, albo w kopercie opieczętowanej przesyła dyrekcji właściwego seminarjum;

b) otwarcie kopert przez przewodniczącego komisji egzaminacyjnej lub dyrektora zakładu następuje bezpośrednio przed egzaminem w sali egzaminacyjnej;

c) z języka polskiego i pedagogiki oraz z drugiego języka nauczania i języka obcego obiera sobie jeden z trzech tematów, a na opracowanie każdego tematu przeznacza się 5 godzin;

d) z matematyki kandydaci otrzymują do rozwiązania jedno zadanie z arytmetyki i jedno z geometrji (bez prawa wyboru), a na wykonanie każdego z tych zadań przeznacza się po 2 godziny;

e) przerw zbiorowych urządzać nie wolno;

f) w czasie egzaminu zdającym nie wolno korzystać z żadnych książek, ani uprzednio przygotowanych notatek, a zadania wolno wykonywać tylko na papierze z pieczęcią szkoły, otrzymanym na samym egzaminie;

g) kandydat, który w czasie egzaminu posługuje się niedozwolonemi środkami pomocniczemi lub korzysta z pomocy innego zdającego, zostaje usunięty od dalszego toku egzaminu piśmiennego z danego przedmiotu; przewodniczący w porozumieniu z komisją decyduje, czy kandydat ma być zupełnie usunięty od dalszych egzaminów, czy też może je zdawać; w tym ostatnim wypadku przewodniczący ma prawo uznać wypracowanie za niedostateczne, lub też zażądać aby kandydat napisał inne wypracowanie z tego samego przedmiotu na temat zadany przez przewodniczącego;

h) w razie powtórnego korzystania z pomocy niedozwolonych kandydat zostaje bezwarunkowo usunięty od dalszych egzaminów i może być dopuszczony do powtórnego egzaminu nie wcześniej, niż po upływie roku;

i) jeżeli okaże się potrzeba udzielenia zdającym niezbędnych wskazówek, należy je zapisać do protokółu, do którego zapisuje się również wszelkie wydarzenia, mogące mieć wpływ na ocenę wypracowania;

j) czystopis wypracowania, jego bruljon oraz wszystek papier, otrzymany na egzaminie, kandydat oddaje dozorującemu członkowi komisji, który, po przejrzeniu, zaznaczeniu na wypracowaniu czasu oddania i podcyfrowaniu, wręcza je dyrektorowi.

§ 46. Po przeprowadzeniu egzaminu piśmiennego podkomisja (skład podkomisji opuszcza się) decyduje o dopuszczeniu kandydatów do dalszego toku egzaminów.

Do dalszego ciągu egzaminu nie mogą być dopuszczeni kandydaci, którzy otrzymali oceny niedostateczne z języka polskiego, albo z dwóch innych egzaminów piśmiennych, przyczem oba zadania matematyczne ocenia się łącznie.

Zdanie tej części egzaminu z wynikiem dodatnim nie zwalnia kandydata od powtórzenia egzaminu piśmiennego w razie powtórnego przystępowania do egzaminu w innym terminie.

Część ustna.

§ 47. Przedmiotami ustnego egzaminu są: religja, język polski, język obcy, ewen. drugi język nauczania, matematyka, historja, geografja, nauka o Polsce współczesnej, fizyka z chemją, biologja, higjena i przedmioty pedagogiczne.

Podobnie, jak przy egzaminie piśmiennym, (w § 45) Kuratorjum może zwolnić od egzaminu ustnego z języka obcego tych kandydatów, którzy składają egzamin z drugiego języka nauczania.

§ 48. Egzamin ten odbywa się w obecności głównej komisji egzaminacyjnej, złożonej z delegata Kuratorjum jako przewodniczącego, dyrektora zakładu, w którym odbywa się egzamin i egzaminatorów, powołanych do poszczególnych przedmiotów, i jest przeprowadzany według następujących zasad §§ 18, 19, 20):

a) egzamin ustny odbywa się w grupach po kilku uczniów w ciągu jednego dnia dla danej grupy w obecności całej komisji;

b) czas trwania egzaminu jednego kandydata nie jest ograniczony czasem;

c) w razie potrzeby—zależnie od uznania przewodniczącego—egzamin jednej grupy kandydatów może być przeprowadzony nie na jednem, ale na większej liczbie posiedzeń;

d) w czasie egzaminu komisja winna zwrócić uwagę nie tylko na ogólny rozwój kandydata, ale i na zasób wiedzy materjalnej w zakresie przedmiotów egzaminu;

e) przewodniczący wyznacza kolejność przedmiotów egzaminacyjnych, czas trwania egzaminu z poszczególnych przedmiotów i zarządza przerwy w celu dania zdającym możności wypoczynku;

f) przewodniczący ma prawo brać czynny udział w egzaminowaniu z każdego przedmiotu.

§ 48. Po ukończeniu egzaminu każdej grupy kandydatów komisja ustala oceny wyniku egzaminu ustnego z poszczególnych przedmiotów, a następnie w związku z wynikiem egzaminu piśmiennego uchwala oceny ostateczne, jakie mają być wykazane na świadectwie.

§ 49. (opuszcza się).

Wynik ujemny i powtórzenie egzaminu.

§ 50. Kandydaci, którzy złożyli z wynikiem ujemnym którakolwiek część egzaminu, nie otrzymują świadectw dojrzałości, lecz tylko krótkie zaświadczenia bez wykazu ocen z poszczególnych przedmiotów i bez wymieniania części egzaminu, które złożyli z wynikiem dodatnim, ale z zaznaczeniem, czy i kiedy wolno im egzamin powtórzyć.

Odstąpienie od egzaminu.

§ 51. Odstąpienie od egzaminu lub niestawienie się nań jest równoznaczne z niezdaniem, o ile nie jest należycie usprawiedliwione.

O słuszności motywów odstąpienia od egzaminu decyduje komisja—względnie właściwa podkomisja egzaminacyjna; o słuszności motywów niestawienia się decyduje Kuratorjum.

Wynagrodzenie za egzaminowanie eksternów.

§ 58. Osoby, biorące udział w egzaminowaniu eksternów otrzymują za to osobne wynagrodzenie.

W tym celu eksterni, po otrzymaniu decyzji o dopuszczeniu do egzaminu (w § 32), a przed rozpoczęciem się samych egzaminów, składają na ręce dyrekcji zakładu, w którym ma odbyć się egzamin, ustanowioną przez Ministerstwo W. R. i O. P. opłatę egzaminacyjną, przyczem tylko kandydaci, o których mowa w § 33, wnoszą opłatę, przewidzianą za egzamin uzupełniający, wszyscy zaś inni opłacają kwotę, wyznaczoną za egzamin pełny. W razie niestawienia się kandydata na egzamin, albo odstąpienia bez usprawiedliwionych powodów (w § 51), jako też w razie niezdania którejkolwiek części egzaminu, taksa zwrotowi nie podlega.

CZĘŚĆ II.

PSYCHOLOGJA, NAUKA O DZIECKU i WIADOMOŚCI z LOGIKI.

I. ZAKRES WYMAGAŃ

(patrz Program nauki w państwowych seminarjach nauczycielskich. str. 233—236).

II. PODRĘCZNIKI:

1. Psychologja ogólna: *S. Colvin i W. Bagley. Postępowanie człowieka*. Przekład z oryginału angielskiego I. Moszczeńskiej. Gebethner i Wolff. Warszawa. 1927, (cena 6.00).

2. Nauka o dziecku: *P. Z. Dąbrowski. Nauka o dziecku*. Wydanie II, poprawione i uzupełnione. Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa, 1928 (cena 5.40).

3. Wiadomości z logiki: *K. Sośnicki: Zarys logiki:* Wydanie II. Książnica-Atlas, 1927 (cena 3.20).

III. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA.

Prócz wymienionych podręczników, konieczne jest przestudjowanie jednego przynajmniej z poniższych dzieł:

1. *I. Saxby. Kształcenie postępowania*. Przekład I. Pannenkowej. Książnica-Atlas, 1928 (cena 9.50).

2. *E. Claparède. Psychologja dziecka i pedagogika eksperymentalna*. Wydanie w tłumaczeniu M. Górskiej. Nasza Księgarnia Warszawa, 1927 (cena 8.50).

3. *R. Rusk. Pedagogika eksperymentalna*. Tłumaczenie Z. Ziembińskiego. Książnica-Atlas, 1926 (cena 9.60).

4. *P. Bovet. Instynkt walki*. Przekład M. Górskiej. Nasza Księgarnia. Warszawa, 1928 (cena 6.00).

5. *A. Binet. Pojęcia nowoczesne o dzieciach*. Wydanie II w tłumaczeniu M. Szymanowskiej. Nasza Księgarnia. Warszawa, 1928, (cena 7.00).

6. *G. Gren. Psychanaliza w szkole*. Tłumaczenie Z. Ziembińskiego. M. Arct. Warszawa, 1928 (cena 8.00).

IV. ĆWICZENIA PRAKTYCZNE.

Osoby, zgłaszające się do egzaminu dojrzałości, obok przygotowania teoretycznego powinny wykazać umiejętność w posługiwaniu się obserwacją psychologiczną, co stanowi niezmiernie ważną cechę dzisiejszego nauczyciela. Wprawę w stosowaniu introspekcji eksterni nabędą, przerabiając skrupulatnie ćwiczenia, podane w książce Colvin'a-Bagleya. Celem utrwalenia śladów tej pracy należy prowadzić notatki, które winny być przywiezione do egzaminu.

Chcąc zdobyć umiejętność w stosowaniu ekstrospekcji, czyli obserwacji pośredniej, należy prowadzić spostrzeżenia nad dzieckiem na podstawie „Planu obserwacji cech indywidualnych" A. Łazurskiego, zamieszczonego w „Szkole. Powszechnej" (rocznik 1922, zeszyt I). Do egzaminu wystarczy, jeżeli kandydat opracuje rozdziały IX, X, XI, XII, XIII i XIV, odnoszące się do sfery uczuciowej, którą stosunkowo najłatwiej jest badać na podstawie ekstrospekcji. Wyniki należy przedstawić na piśmie w formie krótkiej charakterystyki dziecka.

W razie niemożności zdobycia „Planu" Łazurskiego można oprzeć obserwacje na „Programie badań indywidualności" D-ra T. Jaroszyńskiego, podanego w książce p. t. „Metody badań psychologicznych w szkole" (Wydanie II. Księgarnia Lisowskiej Warszawa, 1925, cena książki 7.20).

Eksterni, którzy nie pracują jeszcze w zawodzie nauczycielskim, mogą oprzeć obserwacje na jakimkolwiek dziecku z najbliższego otoczenia, bądź w ostatecznym razie—na dorosłych.

PEDAGOGIKA.

I. PROGRAM WYMAGAŃ.

Zakres wymagań z pedagogiki ogólnej określa „Program nauki" (str. 361-363). 5. Przejawy aktualnych prądów pedagogicznych i próby szkół nowego typu w Polsce.

II. LEKTURA PODSTAWOWA.

1. *M. Ziemnowicz. Problemy wychowania współczesnego.* T-wo Pedagogiczne w Warszawie, 1927 (cena 7.50).
2. *A Danysz. O wychowaniu.* Wyd. II. Książnica-Atlas, 1925 (cena 10 złotych).
3. *H. Rowid. Szkoła twórcza.* Gebetner i Wolff. Kraków, 1926 (cena 9.50).
4. *C. H. Henderson. Nowe wychowanie.* Przekład I. Moszczeńskiej. Gebetner i Wolff. Warszawa, 1925 (cena 10.00).

III. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA.

Każdy ze zdających winien wykazać gruntowniejszą znajomość jednego dowolnie wybranego kierunku, czy systemu reformy szkolnej na podstawie lektury wymienionych wydawnictw:

1. *G. Kerschensteiner. Pojęcie szkoły pracy.* Książnica-Atlas, 1926, (cena 4.80) p. 2-b *).
2. *J. Dewey Szkoła a społeczeństwo* Przekład M. Lisowskiej. Książnica-Atlas, 1924, cena 1.70 (p. 2-c).
3. *J. Dewey. Szkoła i dziecko.* Przekład H. Błeszyńskiej. Wende i S-ka. Warszawa, cena 2.40 (p. 2-c).
4. *M. Montessori. Domy dziecięce.* Wende i S-ka. Warszawa, 1913 cena 6.00 (p. 2-d).
5. *A. Hamaïde. Metoda Decroly.* Przekład M. Górskiej. Nasza Księgarnia. Warszawa, 1926 cena 5.00 (p. 2-e).
6. *H Parkhurst. Wykształcenie według planu Daltońskiego.* Książnica-Atlas, 1928 cena 6.80 (p. 3-b).
7. *H. Rowid. System Daltoński w szkole powszechnej.* Gebethner i Wolff. Kraków, 1927 cena 1.50 (p. 3-b).
8. *J. Młodowska. System Daltoński w szkole polskiej.* Szkoła Powszechna, r. 1927 zeszyt III, cena 1.50 (p. 5).
9. *System Daltoński w szkole polskiej.* Chełm. Seminarjum żeńskie 1928 cena 1.00 (p. 5).

UWAGA. Studjowanie wymienionych dzieł winno być oparte na notatkach, które należy przywieźć do egzaminu.

IV. LEKTURA NIEOBOWIĄZUJĄCA.

1. *Ellen Key. Stulecie dziecka.* Wydanie II w przekładzie I. Moszczeńskiej. Nasza Księgarnia. Warszawa, 1928 (cena 5.00).
2. *W. Wetekamp. Samodzielność i radość twórcza w nauce i wychowaniu.* Przekład J. Mirskiego. Książnica-Atlas, 1925 (cena 2.00).
3. *F. Foerster. Szkoła i charakter.* Wydanie nowe w przekładzie M. Łopuszańskiej. Warszawa. Gebethner i Wolff (cena 3.50).
4. *F Znaniecki. Socjolodja wychowania.* M. Arct. Warszawa (cena 9.00).
5. *J. W. Dawid. O duszy nauczycielstwa.* Nasza Księgarnia. Warszawa, 1927 (cena 1.00).
6. *B. Nawroczyński Uczeń i klasa.* Książnica-Atlas, 1928 (cena około 6 złotych).
7. *L. Zarzecki. Charakter i wychowanie.* Gebethner i Wolff. Warszawa, 1927 (cena 1.80).
8. *L. Zarzecki. Wstęp do pedagogiki.* Ksiąznica-Atlas, 1925 (cena 2.20).

---

*) Odnośnik do podanego wyżej programu.

HISTORJA WYCHOWANIA.

I. ZAKRES WYMAGAŃ.

(p. „Program nauki“, str. 257—258).

II. PODRĘCZNIKI.

1. *St. Kot. Historja wychowania.* Gebethner i Wolff. Warszawa 1924 (cena 10 złotych).

2. *St. Kot. Dzieje wychowania.* Gebethner i Wolff. Wydanie II, 1928 (cena 8.00).

Na podstawie materjału, przerobionego z któregokolwiek podręcznika, należy opracować (niekoniecznie piśmiennie) kilka zagadnień o charakterze syntetycznym, których tematy mogą być następujące:

1. Rozwój ideałów wychowawczych od czasów najdawniejszych do chwili obecnej.
2. Wpływ warunków społeczno-politycznych na ideologję wychowania w różnych okresach historycznych.
3. Oddziaływanie prądów umysłowych na rozwój teorji i praktyki pedagogicznej.
4. Historyczny rozwój idei samodzielnej pracy ucznia, jako najważniejszej zasady dzisiejszej szkoły twórczej.
5. Rozwój metod nauczania pod wpływem filozofji i psychologji.
6. Sprawa kształcenia nauczycieli w ujęciu historycznem.
7. Zagadnienie oświaty ludu w dziejach wychowania.

Podane przykłady nie wyczerpują wszystkich możliwych tematów tego rodzaju.

Jako środek, ułatwiający studjowanie historji wychowania i opracowanie tematów syntetycznych, może być zalecony sposób tabelaryczny, który z powodzeniem był stosowany na kilku kursach wakacyjnych dla nauczycieli. W tym celu należy porubrykować duży arkusz papieru w sposób niżej podany:

Okres i kierunek	Warunki społeczno-polityczne	Ideologja wychowania	Środki wychowania	Program i metody nauczania	Organizacja szkoły	Przedstawiciele teorji i praktyki (ich dzieła, poglądy, działalność praktyczna)	UWAGI

Materjał, zebrany w powyższym schemacie w formie krótkich i zwięzłych notatek, daje całokształt dziejów wychowania i może być zużytkowany w dwojaki sposób: a) w układzie pionowym jako syntetyczne ujęcie danego zagadnienia i b) w kierunku poziomym jako charakterystyka pewnego okresu, czy też kierunku pedagogicznego. Szczególnie dla osób typu wzrokowego tego rodzaju ugrupowanie materjału staje się doskonałym środkiem, ułatwiającym opanowanie przedmiotu.

III. LEKTURA OBOWIĄZUJĄCA.

Obok przygotowania podręcznikowego przy egzaminie wymagana jest znajomość następujących wydawnictw:

1. *Materjały źródłowe do dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce.* Lektura dla seminarjów nauczycielskich. Zeszyt I. Książnica-Atlas, 1927 (cena 0.80).

Wobec tego, że „Historja wychowania” Bizonia jest wyczerpana, zapoczątkowane wydawnictwo przedstawia doskonałe wypisy do dziejów szkolnictwa polskiego.

2. *I. Chrzanowski. Wielka reforma Konarskiego.* M. Arct. Warszawa (cena 0.25).

3. *Ustawy Komisji Edukacji Narodowej.* Wydanie L. Skoczylasa. Towarzystwo Pedagogiczne. Lwów, 1917 (cena 2.00).

Kandydaci do egzaminu muszą z książki tej przestudjować: a) znaczenie Ustaw K. E. N. w opracowaniu L. Skoczylasa; b) przedmowę; c) rozdziały Ustaw następujące: I (Stan Akademicki), V (Kandydaci do Stanu Akademickiego), XIV (Nauczyciele), XVIII (Uczniowie), XX (Dyrektorowie), XXII (Szkoły parafjalne), XXIV (Sąd, kary, nagrody i XXV (edukacja fizyczna).

4. *G. Piramowicz. Powinności nauczyciela.* T-wo Pedagogiczne. Lwów, 1920 (cena 1.50).

5. *J. Śniadecki. O fizycznem wychowaniu dzieci.* T-wo Książki Polskiej. Warszawa, 1920 (cena 1.20).

6. *St. Staszic. Edukacja.* Polska Składnica Pomocy Szkolnych. Warszawa, 1921 (cena 0.50).

7. *H. Pestallozi. Jak Gertruda uczy swoje dzieci.* Przekład W. Osterloffa. Księgarnia Polska. Warszawa, 1923 (cena 4.00).

IV. LEKTURA NIEOBOWIĄZUJĄCA.

1. *Z. Kukulski. Pierwiastkowe przepisy pedagogiczne Komisji Edukacji Narodowej.* M. Arct. Lublin, 1923 (cena 3.50).

2. *S. Tync. Nauka moralna w szkołach Komisji Edukacji Narodowej.* Książnica-Atlas, 1922 (cena 6.00).

3. *T. Wierzbowski. Szkoły parafjalne w Polsce i na Litwie za czasów Komisji Edukacji Narodowej.* Książnica-Atlas, 1921 (cena 3.00).

4. *A. Pohoska. Sprawa oświaty ludu w dobie Komisji Edukacji Narodowej.* Książnica-Atlas, 1924 (cena 7.00).

5. *A. Danysz. Studja z dziejów wychowania w Polsce.* Książnica-Atlas, 1924 (cena 4.50).

6. *K. Konarski. Dzieje szkolnictwa polskiego w Królestwie Kongresowem* Książnica-Atlas, 1923 (cena 6.00).

7. *S. Łempicki. Działalność Jana Zamojskiego na polu szkolnictwa* Książnica-Atlas, 1921 (cena 6.00).

8. *F. Kierski. Jan Henryk Pestalozzi. Nasza Księgarnia.* Warszawa, 1927 (cena 3 tomów 12.00).

9. *Sz. Maricius z Pilzna. O szkołach, czyli Akademjach.* M. Arct. Warszawa, 1925 (cena 4.50).

10. *St. Konarski. Ustawy Szkolne.* Książnica-Atlas (cena 8.00).

METODYKA ELEMENTARNEGO NAUCZANIA.

I. DYDAKTYKA, CZYLI OGÓLNE ZAKADY NAUCZANIA.

a) Zakres wymagań (p. „Program nauki" str. 247—248).

b) Podręczniki:

1. *L. Jeleńska. Metodyka pierwszych lat nauczania.* Wydanie II. Nasza Księgarnia, Warszawa, 1927 (cena 6.50).

Wiadomości z dydaktyki zawarte są w części I ogólnej, obejmującej następujące rozdziały: I (Natura nauczania), II (Zadanie nauczania), III (Metody), IV (Zasady metodyczne), V (Formy nauczania) i VI (Organizacja lekcji).

2. *K Sośnicki. Zarys dydaktyki.* Lwów, 1925 (cena 2.50).

Na podstawie tego podręcznika należy uzupełnić zagadnienia następujące: a) Szkoła (rozdz. II), b) Przedmioty nauczania (III), c) Organizacja nauki szkolnej (V) i d) Zainteresowanie (IX).

Wartość podręcznika podnoszą ćwiczenia, zalecane w każdym rozdziale. Przerabiane tych ćwiczeń przyczynić się może do zrozumienia i pogłębienia zagadnień dydaktycznych.

3. *Program nauki w szkołach powszechnych.* Ogólne wskazówki metodyczne. Książnica-Atlas (cena 0.45).

II. METODYKA SPECJALNA.

a) Zakres wymagań i źródła przygotowania.

L. p.	Przedmiot	Zakres wymagań	Źródła przygotowania: Program nauki w szkołach powsz.	Źródła przygotowania: Literatura
1	Metodyka zajęć w pierwszych tygodniach pobytu dziecka w szkole	Program nauki str. 242.	Język polski (str. 15 — 19) Objaśnienia dla oddz. I (cena 1.35)	*M. Sadzewiczowa i W. Daszewska. Metodyka ćwiczeń praktycznych do pogadanek.* Książnica-Atlas, 1926 (Cena 2.40).
2	Religja	str. 36—37	Religja rzymsko-katolicka (Cena 0.45)	*Ks. Boczar. Metodyka nauczania religji katolickiej* Wydanie II. Księgarnia św. Wojciecha. Poznań, 1923 (Cena 2.50).
3	Język polski	str. 244—244	Język polski (cena 1.35)	*L. Jeleńska. Metodyka.* Cz. II rozdział I (Język ojczysty).
3	Rachunki z geometrją	str. 244—246	Rachunki z geometrją. Wydanie zmienione (cena 1.20).	To samo. Cz. II, rozdz. II (Rachunki i III (Geometrja).
5	Historja	str. 246.	Historja, wydanie zmienione. (Cena 0.45)	To samo. Cz. II, rozdz. V (Historja).
6	Geografja	str. 97—98	Geografja z nauką o Polsce współczesnej (cena 0.50)	To samo. Cz. II, rozdz. VII (Geografja).
7	Przyroda	str. 180 i 167—168	Przyroda (cena 1.35)	To samo. Cz. II, rozd. VII, (Przyroda)

b) Lektura uzupełniająca.

Każdy ze zdających winien gruntowniej zapoznać się z metodyką nauczania jednego przedmiotu, do którego posiada większe zamiłowanie, na podstawie niżej podanej literatury:

ad 1. *J. Jaworska Co i w jaki sposób opowiadać dzieciom.* Książnica-Atłas, 1926 (cena 5.40).

ad 2. *Ks. St. Krzeszkiewicz. Metodyka nauki religji.* Wydanie II powiększone. Księgarnia św. Wojciecha. Poznań, 1926 (cena 5.00).

ad 3. 1) *St. Szober. Zasady nauczania języka polskiego.* Książnica-Atlas, 1926 (cena 2.80).

2) *K. Drzewiecki. Zarys metodyki języka polskiego.* Gebethner i Wolff. Warszawa (cena 2.50).

ad 4. *L. Zarze ki. Nauczanie matematyki początkowej.* 3 części. Książnica-Atlas (cena 12.00).

ad 5. 1) *H. Mościcki. Wskazówki praktyczne dla nauczycieli historji.* Księgarnia Lisowskiej. Warszawa, 1926 (cena 3.00).

2) *S. Sobiński. Uwagi metodyczne o nauczaniu historji.* Gebethner i Wolff. Warszawa, 1910 (cena 2.00).

ad 6. 1) *M. Mścisz. Zarys metodyki geografji.* M. Arct. Warszawa 1928 (cena 8.00)

2) *W. Nałkowski. Zarys metodyki geografji.* Wydanie III. M. Arct. Warszawa (cena 3.00).

ad 7. 1) *B. Dyakowski. Zarys metodyki niższego kursu nauki o przyrodzie.* Książnica-Atlas, 1925 (cena 3.00)

2) *T. Męczkowska. i S. Rychterówna. Metodyka przyrodoznawstwa.* Wydanie III. M. Arct. Warszawa (cena 2.00).

Powyższe wydawnictwa mogą być również traktowane jako lektura nieobowiązująca.

III. EGZAMIN PRAKTYCZNY.

(Wyjaśnienia do §§ 37, 38 i 39 Regulaminu).

Kandydaci, zgłaszający się w przeddzień egzaminu po tematy lekcyj praktycznych, winni przynieść z sobą komplet programów szkoły powszechnej, obejmujący: język polski, rachunki z geometrją, historję, geografję i przyrodę.

Piśmienne opracowanie lekcyj, które wręcza się egzaminatorowi bezpośrednio przed egzaminem praktycznym, winno obejmować: przedmiot nauki, temat i cel lekcji, plan (dyspozycję), dający obraz lekcji jako jednostki metodycznej i krótkie rozwinięcie planu. Opracowanie lekcji w powyższy sposób winno być napisane na papierze formatu kancelaryjnego.

Jest rzeczą wskazaną, aby eksterni, którzy już pracują w zawodzie nauczycielskim, przedstawiali do egzaminu dzienniczek pracy szkolnej (zarysy lekcyjne) przynajmniej jednego oddziału lub jednego przedmiotu przez siebie prowadzonego.

HIGJENA PUBLICZNA i SZKOLNA.

I: ZAKRES WYMAGAŃ

(p. „Program nauki"; str. 186—188).

II: PODRĘCZNIKI:

1. *Dr. S. Kopczyński. Zasady higjeny szkolnej.* M. Arct. Warszawa, 1924 — cena 3.20.

2. *Dr. M. Buzathowa. Podręcznik higjeny publicznej i szkolnej.* Książnica-Atlas, 1927—cena 6.00.

Wymienione podręczniki uzupełniają się wzajemnie: w pierwszym zupełnie brak wiadomości z higjeny publicznej, w drugim zaś pobieżnie potraktowana jest higjena szkolna.

3. *Program nauki w szkołach powszechnych. Wychowanie fizyczne—przepisy higjeniczne.* Książnica-Atlas—cena 0.45.

PRZEDMIOTY TECHNICZNE.

I. PRZYGOTOWANIE RZECZOWE (teoretyczne i praktyczne).

L. p.	Przedmiot	Zakres wymagań	Podręczniki
1	Rysunki	Program nauki str. 212—215.	*K. Homolacs. Podręcznik do ćwiczeń zbiorowych.* Kraków, 1924—cena 6.00.
2	Roboty ręczne	str. 217—221	*B. Bojarski. Technologja pracy ręcznej.* Książnica-Atlas, 1924—cena 3.00.
3	Roboty kobiece	str. 218—219	*Froncz-Hubischtowa. Podręcznik do nauki kroju bielizny.* Kraków.
4	Ćwiczenia cielesne	str. 200—207	1) *Törngren. Podręcznik gimnastyki.* Książnica-Atlas, 1926—cena 8.60. 2) *W. Sikorski. Gry i zabawy ruchowe.* Księgarnia św. Wojciecha. Poznań, 1922 — cena 2.50.
5	Śpiew	str. 189—194	1) *S Kazuro. Solfeggio, czyli nauka czytania nut głosem, Kurs I* — cena 1.35. 2) *S. Kazuro. Zbiór piosenek. Dodatek do kursu I solfegia*—cena 0.75.
6	Gra na skrzypcach	str. 195—197	*R. August i K. Paschalski. Podręcznik do nauki gry na skrzypcach.* Zeszyt I. M. Lisowska. Warszawa—cena 3.50.

II. WSKAZÓWKI DO EGZAMINU TECHNICZNEGO

[patrz §§ 40, 41 i 42 Regulaminu egzaminów].

a] Rysunki. Egzamin klauzurowy polega na wykonaniu rysunku, wykończonego w ołówku, z modelu o charakterze przestrzennym. Kandydaci winni przynieść odpowiednie przybory: papier, ołówek, gumę.

b] Roboty ręczne*]. Zdający winien umieć zaprojektować model z drzewa w rysunku rzutowym, a następnie wykonać go ze znajomością techniki obróbki drzewa.

c] Roboty kobiece. Eksternistki obowiązane są przynieść do egzaminu a] 2—3 roboty okazowe, własnoręcznie wykonane; b] materjały do pracy klauzurowej: kawałek płótna [20×30 cm.] do wykonania ściegów, nici, bawełnę białą lub kolorową [Nr. odpowiedni do grubości płótna], włóczkę i arkusz papieru pakunkowego do rysowania form kroju bielizny; c] przybory: igłę, naparstek, szydełko, druty.

c] Ćwiczenia cielesne. W przeddzień egzaminu zdający otrzymuje temat lekcji praktycznej do przeprowadzenia z dziećmi szkoły ćwiczeń.

*) Dla mężczyzn.

III. PRZYGOTOWANIE METODYCZNE.

L. p.	Przedmiot	Zakres wymagań	Źródła przygotowania	
			Program nauki w szkołach powsz.	Literatura
1	Rysunki	Program nauki str. 215	Rysunki cena 0.30.	1. *L. Jeleńska. Metodyka.* Cz. II, rozdz. IV (Ćwiczenia artystyczne). 2. *N. Bobieńska. Pierwsze lata nauczania rysunków w szkole powszechnej.* Książnica-Atlas—cena 4.00
2	Roboty ręczne	str. 220—221	Roboty—cena 0.90.	1. *F. Wojnarowicz. Nauczanie robót z drewna.* Nasza Księgarnia, Warszawa, 1927—cena 6.00. 2. *M. Sowiński, Nauczanie robót ręcznych.* Kraków, 1925—cena 6.00.
3	Roboty kobiece	str. 220—221	Roboty kobiece—cena 0.45.	1. *A. Rogowska. Jak należy uczyć robót ręcznych kobiecych.* T-wo Pedagogiczne. Lwów, 1913 — cena około 2 zł. 2. *M. Rudzińska Roboty kobiece w szkole powszechnej.* K. Jakubowski. Lwów—cena 3.60.
4	Ćwiczenia cielesne	str. 205—206	Ćwiczenia cielesne — cena 0.20.	*W. Sikorski. Gimnastyka.* Ossolineum. Lwów 1927—cena 5.60.
5	Śpiew	str. 194	Śpiew—cena 0.70.	*B. Sadowski. Metodyczny podręcznik śpiewu dla I, II i III kl. szkół powszechnych.* Tarnów—cena 5.00.

IV. LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA.

ad 1] a]. *H. Policht i G. Leńczyk. Podręcznik do nauki rysunków*—cena 6.00,

ad 3] a]. *A. Rogowska. Roboty kobiece w szkołach wszelkich kategoryj.* Księgarnia Naukowa. Lwów 1924—około 3 złotych.

b]. *Zawiliński—Udziela. Ubiory ludu polskiego.* Kraków.

c]. *E. Świeykowski. Zarys artystycznego rozwoju tkactwa i hafciarstwa.*

d]. *W. Humnicki, Krótki kurs towaroznawstwa.* Książnica-Atlas, 1920.

ad 4] a]. *M. Germanówna. Cwiczenia cielesne w szkole powszechnej.* K. Jakubowski. Lwów, 1925—cena 2.50.

b]. *W. Sikorski. System Linga w zarysie.* Lwów, 1922—cena 4.20.

c). *H. Bayer i F. Winter. Gimnastyka dla małych dzieci.* Lwów—cena 1.20.

d]. *E. Piasecki. Gry i zabawy ruchowe.* Książnica-Atlas, 1922—cena 2.50.

e]. *Molendzińska—Wernerowa. Gry i zabawy.* Warszawa, 1925—cena 1.50.

f]. *E. Piasecki. Dzieje wychowania fizycznego.* Ossolineum. Lwów, 1925 — cena 10.00.

g]. *S. Karpowicz. Zabawy i gry jako czynnik wychowawczy.* Księgarnia Naukowa. Warszawa, 1905—cena 1.00.

ad 5. a]. *T. Joteyko. Zasady muzyki.* Wydanie II M. Arct. Warszawa—cena 4.20.

b). *K. Paschalski. Zasady śpiewu szkolnego.* Gebethner i Wolff. Warszawa — cena 0.70.

c]. *J. Baranowska-Borowa i J. Wierzbiński. Metodyka nauczania śpiewu w szkole ogólnokształcącej.* Gebethner i Wolff. Warszawa—cena 3.00.

UWAGA.

Absolwenci państwowych szkół średnich, dla których samodzielne przygotowanie się do egzaminu z jakichkolwiek względów jest niemożliwe, mogą zapisywać się na Państw. Kurs Naucz. w Ostrogu. Nauka na kursie trwa rok, a ukończenie jego daje dyplom na nauczyciela szkół powszechnych. Kurs jest koedukacyjny.

Słuchacze pilni a niezamożni są zwalniani od taksy adm. która wynosi 40 zł. rocznie, a nadto mogą otrzymywać stypendja z funduszów państwowych.

Do podania o przyjęcie kandydaci dołączają: a) świadectwo dojrzałości w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie; b) metrykę urodzenia; c) świadectwo lekarskie o zdolności fizycznej do zawodu naucz. wydane przez lekarza szkoln. danego zakładu lub lekarza powiatowego; d) życiorys własnoręcznie napisany.

Prócz tego w razie dłuższej, niż półroczna, przerwy pomiędzy chwilą opuszczenia szkoły średniej przez kandydata, a chwilą złożenia podania na kurs, wymaga się świadectwa moralności, wyd. przez władze państwowe administracji ogólnej I instancji.

Termin wnoszenia podań na rok szkolny 1929/30 upływa z dniem **1 sierpnia 1929 r.**

Komunikaty.

Ulgi taryfowe na kolejach dla młodzieży. Ministerstwo Komunikacji przyznało młodzieży prywatnego Seminarjum Nauczycielskiego Koła T-wa N. Sz. Śr. i W. w Łucku prawo korzystania z ulg taryfowych na kolejach.

Egzamina naukowe pedagogiczne i uproszczone. Państwowa Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich w Wilnie ogłasza, że egzaminy dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich (naukowe, pedagogiczne i uproszczone) w okresie wiosennym b. r. odbywać się będą od dnia 3 do 15 czerwca. Kandydaci, którzy pragną przystąpić do egzaminów w tym okresie, winni zgłosić się w tym celu pisemnie do Komisji egzaminacyjnej, w terminie do 15 maja, składając jednocześnie przepisaną opłatę, która wynosi za egzamin naukowy (klauzurowy i ustny) 50 zł. 40 gr., za egzamin pedagogiczny 28 zł., za egzamin uproszczony 22 zł., za egzamin z literatury, historji i geografji polskiej przy egzaminie uproszczonym 16 zł. 80 gr.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji egzaminacyjnej (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3 II p.).

Komisje kwalifikacyjne. P. Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 15 marca 1929 Nr. II-6222/29 na podstawie art. 22 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) powołał dwie Komisje Kwalifikacyjne:

A. dla nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących, podległych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego oraz Panu Wizytatorowi Liceum Krzemienieckiego.

B. dla nauczycieli seminarjów nauczycielskich w Krzemieńcu i Ostrogu wraz z Państwowym Kursem Nauczycielskim w Ostrogu. Komisje powyższe powołał P. Minister w następującym składzie. A. *Komisja dla nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących.* 1) p. Kazimierz Tokarski, wizytator Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego — przewodniczący Komisji. *Członkowie Komisji:* 2) p. Jan Laskowski, dyrektor gimnazjum państwowego im. J. Słowackiego w Kowlu, 3) p. Jan Swierzowicz, dyr. gimn. państwow. im. M. Konopnickiej w Ostrogu. 4) p. Zygmunt Filarski, naucz. gimn. państw. im. M. Kopernika we Włodzimierzu, 5) p. Janina Niżnikiewiczowa. naucz. gimnazjum państw. im. M. Konopnickiej w Ostrogu, 6) p. Stefan Papużyński, p. o. dyrektora gimn. państw. im. A. Mickiewicza w Zdoł-

bunowe, 7) Stanisław Kempf Sokorski, nauczyciel gimn. państw. w Krzemieńcu. B. *Komisja dla nauczycieli Seminarjum i Państwowego Kursu Nauczycielskiego.* 1) P. Dr. Władysława Tatarzanka, radca p. o. wizytatora Kuratorjum O. S. Wol. — przewodnicząca Komisji. *Członkowie Komisji:* 2) p. Dymitr Niżnikiewicz, dyr. państw. semin. naucz. w Ostrogu, 3) p. Aleksander Litwin, kierownik państw. kursu naucz. w Ostrogu, 4) p. Wiktor Dobrowolski, nauczyciel państw. seminar. naucz. w Ostrogu, 5) p. Franciszek Mączak, nauczyciel państw. seminarjum naucz. w Krzemieńcu.

Konkurs na stypendja. Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. ogłasza konkurs na stypendja (częściowo urlopy płatne) dla osób, pragnących się kształcić na nauczycieli przedmiotów pedagogicznych w zakładach kszt. naucz. szk. pow.

1) Kandydaci winni mieć ukończone studja akademickie i albo zdany egzamin magisterski, doktorski lub nauczycielski z jakiegokolwiek przedmiotu, albo też powinni być tak zaawansowani w zdawaniu tego egzaminu, że będą mogli skutecznie prowadzić studja pedagogiczne.

2) Kandydaci zakwalifikowani zobowiążą się do dwuletnich studjów pedagogicznych we wskazanym przez Ministerstwo uniwersytecie (prawdopodobnie w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie) oraz, po zdaniu odpowiednich egzaminów, do czteroletniej pracy w zakładzie kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, wskazanym przez władze szkolne.

3) Kandydaci zakwalifikowani otrzymają stypendja, zapewniające im utrzymanie lub nominacje na stanowiska nauczycieli seminarjów i urlopy płatne na czas studjów.

Podanie należy składać do dnia 1 czerwca 1929 r. i kierować je do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — Wydział Kształcenia Nauczycieli, Bagatela 12. Nauczyciele czynni powinni wnosić podania drogą służbową.

Do podań należy dołączyć:

1) Dokumenty szkolne, lub uwierzytelnione odpisy tych dokumentów.

Studenci szkół akademickich powinni przedstawić zaświadczenie swoich władz o dotychczasowych studjach i egzaminach.

2) Własnoręcznie napisany życiorys, uwzględniający szczegółowo przebieg dotychczasowego kształcenia się.

3) Informacje, jakiemi językami obcemi kandydat włada i w jakim stopniu.

4) Dowody kwalifikacyj zawodowych, uprawniających do pobierania uposażenia według art. 31 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 116, poz. 924), zaświadczenia szkolne, stwierdzające liczbę lat dotychczasowej pracy nauczycielskiej i dane, dotyczące stosunków rodzinnych (metrykę urodzenia żony, dzieci, świadectwo ślubu), o ile dany punkt powyższego wykazu dokumentów może kandydata dotyczyć.

Kandydaci, nie będący czynnymi nauczycielami, powinni nadto wskazać nazwiska i adresy dwóch osób, mogących udzielić Ministerstwu opinji o nich.

Egzamina wstępne do państwowych szkół średnich ogólnokształcących i państwowych seminarjów w roku szkolnym 1929/30. Kuratojum podaje poniżej do wiadomości terminy egzaminów wstępnych i wnoszenia podań oraz ilość wolnych miejsc w klasach w poszczególnych szkołach średnich tutejszego okręgu szkolnego:

Nazwa Zakładu	Termin rozpoczęcia się egz. wst.	Termin wnoszenia podań	Egzaminy odbębę się do klas:
Gimn. Państ. im. St. Konarskiego w Dubnie	17[VI.	15[V.-8[VI.	I-[30 miejsc], II-[9 m.] III-[2 m.], IV-[3 m.] V.-[2 m.], VI-[12 m.]' VII-[5 m.].
Gimn. Państ. im. J. Słowackiego w Kowlu	17[VI.	15[V.-8[VI.	I-[30 miejsc], V-[5 m.], VI-[10 m.]. Do kl. IV odbędą się egz. wst., o ile będzie odpowiednia ilość zgłoszeń [najmniej 30]
Gimn. Państw. im. T. Kościuszki w Łucku.	17[VI.	15[V.-8]VI.	I[24 miejsc]. Do innych klas egzaminu wstępnego nie będzie z powodu braku wolnych miejsc.
Gimn. Państ. im. M. Konopnickiej w Ostrogu.	17[VI.	15[V.-8]VI.	I[25 miejsc], IV[10 m.] VI-[4 m.].
Gimn. Państw. im. T. Kościuszki w Równem.	20[VI.	15[V.-8]VI.	I-[30 miejsc], II-[10 m.].
Gimn. Państw. im. M. Kopernika we Włodzimierzu.	24[VI.	15[V.-8]VI.	I-[35 miejsc] VIIa mat. przyr. [10 m.], VIIb hum. [10 miejsc].
Gimn. Państw. im. A. Mickiewicza w Zdołbunowie.	17[VI.	15[V.-8]VI.	I-[30 miejsc], II-[10 m], III-[15 m.], IV-[8 ma].
Państw. Sem. Naucz. Męskie im. Kom. Eduk. Narod. w Ostrogu.	25[VI.	do 15[VI.	Kurs I [45 miejsc], II [10 miejsc], III [6 m].
Państw. Duch. Semin. Prawosł. w Krzemieńcu.	26[VI.	do 8[VI.	I-VII

Zjazd członków T-wa Miłośników Robót Ręcznych. Towarzystwo Miłośników Robót Ręcznych organizuje w Lesznie (województwo poznańskie) w dniach 19 do 24 maja b. r. zjazd członków i sympatyków

Towarzystwa. Dni 19 i 20 maja będą przeznaczone na obrady, dni 21, 22 i 23 maja na zwiedzenie i omówienie Powszechej Wystawy Krajowej w Poznaniu. Chcącym wziąć udział w zjeździe Kuratorjum udzieli urlopu od 18 do 24 maja b. r., na podanie wniesione w drodze służbowej.

„Teatr Ludowy". Kuratorjum załącza do niniejszego N-ru okazowe egz. tego cennego czasopisma, które może być znakomitym przewodnikiem w pracy teatralnej, tak często podejmowanej przez nauczycielstwo. Jeden z następnych Nr. „Teatru Ludowego" będzie specjalnie poświęcony Wołyniowi.

Chrabąszcz majowy. W roku bieżącym grozi nam rójka chrabąszcza majowego.

Pędraki niszczy się w następujący sposób: należy wczesną wiosną przeorać nieobsiane pola i ogrody, małe kawałki przekopując, wskutek czego wyorane pędraki zmarzną, albo też zjedzą je kawki i wrony. Dorosłe chrabąszcze, latające w ciągu 5 — 6 tygodni w miesiącach maju i czerwcu, strząsa się z drzew: w dnie pogodne wczesnym rankiem, w dżdżyste zaś i chłodne w ciągu całego dnia, zbiera do worków i niszczy, zlewając wrzątkiem lub miażdżąc.

Można też zostawić przez dłuższy czas worek zawiązanym, a chrabąszcze uduszą się wskutek gorąca. Dorosłe chrabąszcze są doskonałą karmą dla świń, kur, kaczek i ryb, w ostatecznym zaś razie mogą służyć jako nawóz. Ochraniajmy szpaki, kawki, wrony, gawrony, wróble, sroki, krety, gdyż są one naturalnymi sprzymierzeńcami człowieka w walce z chrabąszczem.

Instrukcja o nagrodach, wydana przez Min. Spr. Wojsk. (wyciąg z okóln. z dn. 14/III. 29 r. L. dz. 1347/W. F.). Obecny system wynagradzania zwycięskich zawodników w Polsce wymaga rewizji ze względu na ujemne formy, jakie stosowane są przy ustanawianiu i udzielaniu nagród. Nagroda nie musi być drogą, aby była wartościową. Tymczasem dziś nadaje się zbyt cenne nagrody nawet za zawody małego znaczenia i niewyrobieni zawodnicy dochodzą wówczas do przekonania, że za startowanie i wyniki w zawodach należy się im nagroda i nie chcą startować tam, gdzie niema cennych nagród lub, co gorsza, startują często nie według upodobania, ale dla nagród wybierając sobie punkty według wartości nagród. Jest to w wysokim stopniu demoralizujące. Wartość nagród winna być również ustopniowana i dostosowana do poziomu zawodów, tak, że do wyższego stopnia zawodów winna być przyznana cenniejsza nagroda, a nie jak dotychczas często bywało, że na zawodach lokalnych najniższego stopnia w. f. lub p. w. otrzymywał zawodnik za wyczyn niedużego znaczenia złoty zegarek, gdy mistrz polski w strzelaniu lub w innej gałęzi sportu — otrzymuje skromny żeton. Jako niezdrowy, należy również uważać fakt, że dla jednego zawodnika przeznacza się nieraz po kilka cennych nagród za to samo zwycięstwo. Prywatną ofiarność, która zazwyczaj grzeszy w tym względzie, przeznaczając nagrodę przeważnie dla zwycięscy, należy skierować na odpowiednie tory,

propagując nagrody za styl, formę zawodnika, najlepsze techniczne opanowanie, dobrą taktykę, niespodziewany sukces. I na to należy zwrócić uwagę, by nagrody, fundowane przez instytucje i osoby prywatne, były dziełami wyrobu krajowego, miały cechy artystyczne. Dotychczas rzadko tylko dyplomy lub żetony, mające w myśl instrukcji stanowić gros nagród, posiadały walory artystyczne, pochodzenia często obcego, były wyrobem tandetnym, zazwyczaj fabrycznym, pod względem artystycznym bez wartości. Wręczanie nagród, powinno być dokonane uroczyście przez najwyższego przedstawiciela władzy organizującej zawody, lub bezpośredniego zastępcę. W ten sposób podkreślone będzie znaczenie zwycięstwa i wartość nagrody. Będzie to moralną zachętą dla młodych zwłaszcza adeptów sportu i w. f. w ich pracy na polu doskonalenia się. Wartość dyplomu lub żetonu nie powinna przekraczać 25 zł., wartość nagrody honorowej indywidualnej 150 zł., nagrody honorowej zespołowej 400 zł. Wartości powyższe przewiduje się dla nagród za zawody najwyższego stopnia. Na nagrody honorowe należy w pierwszym rzędzie przeznaczać obrazy, rzeźby artystyczne i przybory sportowe. Nagrody honorowe powinny być przedewszystkiem przechodnie (wędrowne). Na wszelkich innych zawodach żetony i dyplomy winny być nagrodami podstawowemi. Wyjątek stanowić mogą zawody jubileuszowe np. 5-lecie, 10-lecie i t. p., gdzie dla zawodników lokalnych można ustanowić nagrodę honorową.

O D R E D A K C J I.

Kuratorjum idzie stale w kierunku ulepszeń pisma i pomimo podrożenia druku nie zamierza podnieść prenumeraty. Koniecznem jest jednak zwiększenie liczby prenumer. Zwłaszcza szkoły pow. więcejklasowe i szkoły średnie nie mogą poprzestać na prenumerowaniu jednego egzemplarza. Treść Dziennika Urz. zbyt na to jest ważną.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

REFLEKSJE PO WYSTAWIE PEDAGOGICZNEJ OKRĘGU SZKOLNEGO WOŁYŃSKIEGO w RÓWNEM.

Szkolnictwo powszechne.

Wystawa ta pod względem ilościowym zgromadziła najwięcej prac uczniów i uczenic szkół powszechnych w dziale robót ręcznych. Inne działy programu szkolnego, obesłane mniej licznie, dały się ugrupować kolejno, ilustrując nieraz w chronologicznym porządku roczników szkolnych przedmioty programu i wysiłki metodyczne, w których widać było zachowane prawo koncentracji przedmiotów.

Piecza o racjonalne nauczanie klas młodszych wyrażała się w pomocach robionych przez szkołę do metody obrazowej i wyrazowej języka polskiego, a w rachunkach wycinanki elementów figuralnych, zastosowanie robót i rysunku, wyraźna dbałość o przejście od konkretu ilościowego przez obrazy (jaskółki, zajączki, owoce i szereg Bornea) do zrozumienia cyfry dawały pojęcie, że nauczyciele doceniają metodę wzajemnegc stosunku przedmiotów nauczania w szkole. Nie zaniedbano strony praktycznej, łączności z życiem codziennem, co jest wielkim problemem szkoły powszechnej (tarcze zegarowe, liczydła różańcowe, liczydła Laya wykonane przez uczniów, miary długości i objętości).

W dziale historji, której nauczanie na poziomie trzeciego oddziału i wykorzystanie koncentrycznego, cyklowego materjału klasy czwartej

należy do trudniejszych zadań nauczyciela, można było obserwować na wystawie, że nauczyciel stara się ustalić programowy zakres pracy, zebrać w albumach pomoce z rycin, wyciętych ze starych tygodników, ułożonych z reprodukcyj obrazów historycznych, układając na przemian cyklowo widoki miast, postacie królów i odtworzone ręką malarzy historje wojen o granice, o byt Polski.

Ciekawą pomocą szkolną był na wystawie wyrobiony z drzewa posążek Światowida. Utrwalał on pogląd na zagadnienie pogaństwa i pewnego etapu kultury ludzkiej. Dobrze będzie, jeżeli zdolniejszy nauczyciel, zainteresowany przedmiotem, podpowie koledze z robót ręcznych, że przy budowie modeli można stworzyć stylowy fragment starej gontyny, czy też rzymskiej kwadrygi, czy też, jak to widzieliśmy w dziale eksponatów szkoły średniej, próbować wyrobić w bryle zamek Ostrogskich, opowiadający młodym duszom odrodzonej Polski o wysiłkach budowniczych stosunków kresowych.

Obok historji zajęła miejsce na wystawie jej siostrzyca, geografja, ilustrowana przez rysunki map, nieraz barwnych i szeregiem map plastycznych, stanowiących raczej zagadnienie dla czasu i pracy poza godzinami szkolnemi, efekt cierpliwości ucznia i skutek zaznajomienia się z siatką, skalą i materjałem. Mapy te były dobre: Afryki i Wołynia! (zestawienie wzięte z wystawy), a należałoby życzyć, ażeby te wielkie całości w szkole powszechnej były zastąpione fragmentami zagadnień geograficznych o charakterze regjonalnym, tymbardziej, że okolice twórców tych map są niezmiernie bogate w skali poziomu i w rodzaju terenu Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Dobre były ślepe mapy Polski. czarna i biała, przeznaczone do rysowania na nich węglem lub kredą, które jakby stanęły ze znakiem zapytania przed zagadnieniem użycia barwy dla lądu i wód. Na uwagę zasługiwały próby ułożenia siatki geograficznej przy użyciu kółek tekturowych jako równoleżników i nitek biegnących od bieguna do bieguna południków, a wykonane wszystko w klasie przez uczniów. Eksponat ten, to dowód wrażliwości pedagoga, zamiłowania do kształcenia dzieci i mądre zwrócenie uwagi na jedno z najważniejszych zagadnień do zrozumienia nauki geografji. Mapy w rysunkach, zeszyty geograficzne, albumy widoków, krajobrazów, fotografje z wycieczek krajoznawczych, dzienniki, przygotowania planu podróży ilustrowały wysiłki zdrowej inteligencji. W dziale tym był i pomysł indywidualny nauczyciela, połączony z małym traktatem (naukowym), ażeby pierwszy południk, przypadkowo ustalony przez miejscowość Greenwich, przenieść do Polski i nazwać południkiem Kopernika. Może być, że indywidualne pomysły z Wystawy zostaną kiedyś uświęcone i uskutecznione przez Europę... Ale idźmy dalej... Dowiadujemy się z prac wystawowych, że ziemia pokryta jest roślinnością, że chodzą po niej stworzenia czworo i dwunożne, że ptaki znoszą jaja różnokolorowe i różnej wielkości (zbiór dosyć bogaty) a rośliny można układać dla dobra dzieci i szkoły w ładnie opracowane zielniki. Zbyteczne są jednak napisy łacińskie bez tłomaczenia polskiego, a systematyka

w zielniku wymaga pewnej do końca doprowadzonej dokładności, bez obrazowej kłótni w „rodzinach“, co może wywierać zgubny wpływ wychowaczy na młodzież...

Szczupłe zbiory owadów, zbiory nasion (przedewszystkiem gospodarskich: polnych, sadowych, ogrodowych) szkielet żaby, nie zostawiły przekonania o dużem rozwinięciu zamiłowania w szkołach w dziedzinie przyrody.

Piękną kartą życia szkolnego były na wystawie pomoce wykonane przez uczniów do nauki fizyki. Rozliczne przyrządy doprowadzone do przydatności demonstracyjnej przy użyciu prostych środków: kolby, rurki szklanej, parafiny, pudełka blaszanego, części drzewnych obrobionych przez uczniów, a szczególnie dokładnie i mądrze wykonane przyrządy do nauki z mechaniki: dźwignie jedno i dwu-ramienne, bloki, modele studni, przyrządy demonstrujące opór, tarcie, wirownica i inne—dalej: ogniwa elektryczne, induktor, cewki, galwanometr, dzwonek wyróżniały tę część wystawy o wiele mniej efektowną, napozór nieestetyczną, ale owianą entuzjazmem programowej pracy dnia szkolnego. W tej części wystawy było widać, że nauczyciele i uczniowie budują Polskę pracy, widać jak się rozwija, pogłębia rozum praktyczny ucznia, utrwala wiedza, zaostrza spostrzegawczość.

Kto obserwował takie lekcje, widział, jak przyszli mechanicy, elektromonterzy, palącze kotłów, żywe motory okrętów, lokomotyw, silników wchłaniają w siebie praktyczną wiedzę i przywiązują się do nauczyciela, który nauczył, jak się ludzie współcześni porozumiewają ze sobą, (eksponat aparatów nadawczych i odbiorczych ze słupami telegraficznemi) i jak ze stacji radjowej słuchają swej mowy i myśli, jak skracają czas i przestrzeń, szybując w samolotach. Na wystawie modele te były poprzedzone projektem w rysunku. W szkole powszechnej można trafić na lekcje z działu propedeutyki fizyki i chemji, w czasie których nauczyciel nie waha się ułożyć pewne prawa fizyczne we wzory matematyczne. Obserwatorowi mogą się wydać takie lekcje, przewyższającemi możliwości umysłu dziecka, lecz eksponaty zagadnień matematyki, dowody pracy w dziale rzutów, wykresy, rysunki, modele świadczą, że pedagodzy znajdują drogę do metodycznego przerobienia dosyć trudnej nauki rachunków i geometrji.

Rysunki. Na wystawie wołyńskiej obok rysunków z dziedziny historji, geografji, przyrody, rysunków technicznych, był i rysunek figuralny. Rysunki nie dawały chronologicznej całości wykonania programu szkolnego. Zeszyty pierwszego oddziału, elementy geometryczne w wycinance, obrazek z życia gęsiareczki, rysunek i wycinanka wiatraka, podświadome podpatrzenie ruchów przedmiotów żywych i przeniesienie na papier w rysunku—są to zjawiska życia szkolnego u dzieci niezmiernie ciekawe i często, jak wynika z wystawy, bardzo udatne, lecz dopiero w rysunkach starszych oddziałów można mówić o stosowaniu metody. Z fragmentów poszczególnych klas widać, że rysunek figuralny z martwej natury w oddziałach starszych przeważa, że brak zbliżenia do żywej natury, brak odwagi w szkicu, szybkiem

ujmowaniu, a przez to nie wykazano zrozumienia kształtu w pełnem świetle przyrody.

Poznanie kształtu, jego linji granicznej w przestrzeni, uchwycenie w płaszczyźnie i bryle, ruch, pełny rysunek figuralny, gra świateł i cieni— te zadania, ujęte metodycznie w programach szkolnych, wymagają dużej inteligencji i przygotowania. Bez wrodzonego w tym kierunku zmysłu wykonać całkowicie program trudno, lecz zawsze czuwać należy nad trafnością rysunku i nie dopuszczać do różnicy takiej, że dwa szkice tego samego ptaka, robione przez jednego ucznia, wyglądały na ptaka nie z jednego gniazda. Rysunki akwarelowe barwne, były naogół dobre, ale rozłożona obok wystawa szkoły średniej, bogata w pomysły i przyrządy do demonstracji harmonji barw i odwzorowywania rysunku symetrycznego, odwracała uwagę widza i nakazywała myślenie nad skalą możliwości u dziecka szkoły powszechnej.

Roboty kobiece, jak zwykle rozwinięte w systematycznej pracy dziewcząt, nie zawsze odpowiadały poziomowi przewidzianemu w klasach stopniowo programem szkolnym, ale były dobre, w różnorodności przedmiotów bogate, z zachowaniem wzorów rodzimych, z wyszyciami i haftami w stylu wołyńskim (koszule, ubranie z szarego płótna samodziałowego, ręczniki i laufry). Niebardzo harmonizowały z temi przedmiotami ubiory kościelne, zrobione w modelach zmniejszonych, lecz wytłomaczone były w swej obecności jako pomoce uzmysławiające dosyć trudne dla dzieci lekcje liturgiki. Nie pominęły dziewczęta i lalek w strojach miejscowych w popiersiu o barwnym, ubranym świecidłami, ślubnym czepcu na głowie, i w całości postaci, z których jedna „ukrainka z pod Korca", chyba przypadkowo została pominięta w wycieczce do Poznania, a przecież wystroiła się w sukmanę granatową, w piękny pas i chustkę, jakby nie wątpiła, że ją do Poznania wyprawią.

Na wystawie roboty włóczkowe pończochy, swetry, koszulki ciepłe, suknie świadczyły, że dziewczęta potrafią wykonywać prace poważne a kilimy wzorzyste i pasiaki, również naśladowane ze starych wzorów wołyńskich, godnie świadczyły o warsztatach kilimkarskich, uruchomionych przy szkołach powszechnych na Wołyniu. Czasem są to prace dojrzałych wytwórców.

W młodszych oddziałach w dziale robót ręcznych praca jest naogół prowadzona programowo.

W oddziale trzecim obróbka nożykowa patyków drzewnych, wyrabianie płotów, krzyży, podstawek i tym podobnych przedmiotów łatwych, zasługują na duże uznanie, a również i obróbka kory drzewnej jako ćwiczenia do pracy w drewnie. Z kolei było dużo eksponatów dobrze prowadzonego introligatorstwa: zszywania zeszytów, oprawy w karton, oprawy w tekturę, i klejenia, a z oddziału piątego zwracały uwagę roboty nożykowe z drewna z wyborem odpowiedniego tematu i doprowadzeniem pracy z precyzją do końca. Były i roboty slöjdowe systematyczne i piłeczkowe.

Roboty koszykarskie mebelki dziecinne, meble duże, wyściełane, stoły, krzesła, półeczki, obróbka żelaza (duże wagi), blachy, mówiły

o dojrzałej sztuce rzemiosła, a praca nad temi przedmiotami prawie zawsze była poprzedzona rysunkami projektów.

Oglądając przedmioty użytkowe meblowe o naturalnej wielkości, obserwator musiał stanąć przed zagadnieniem produkcyjnego warsztatu szkolnego. Wołyń wyróżnia się wyforsowaniem w szkole powszechnej robót ręcznych w rzemiosło obok właściwej szkoły zawodowej. Należy sądzić, że zagadnienie to na Wystawie Poznańskiej wywoła gorącą dyskusję. Przyświeca tej pracy cel praktyczny: zbogacić szeregi „podoficerów" życia, własnych rzemieślników rękodzielników, których brak na Wołyniu daje się odczuwać. Nauczyciel w tej pracy zainteresowany jest przedewszystkiem zdolnymi i silnymi fizycznie uczniami, którzy mogą doprowadzić pracę do końca i muszą doprowadzić do końca, bo wymaga tego zagadnienie produkcyjnego warsztatu. Jednakże gdy szkoły unormują wiek młodzieży w oddziałach, czy dzieci wówczas będą mogły otrzymać znajomość rzemiosła? Organizacja ta przyjmie raczej formy jednorocznych czy dwuletnich kursów rzemieślniczych, do czasu uruchomienia właściwych szkół zawodowych.

Kierunek ten chwali społeczeństwo i szczególnie praktyczny zmysł włościan, którzy warsztatów tych domagają się nawet przy niżej zorganizowanych szkołach powszechnych.

Przemawia tu praktyczny zmysł obywatela wsi, który dziś jeszcze nie docenia wartości podstaw ogólnych wykształcenia charakteru, umysłu i serca dzieci ludu. Uznając ten zmysł praktyczny, jego przydatność dla celów życia gospodarczego Polski — wychowawca musi dbać o podniesienie kultury duchowej obok podniesienia cywilizacji życia codziennego. Jest to potrzebnem i dla unormowania stosunku sił społecznych na wsi i w mieście.

Że młodzież idzie przez szkołę pracy, czerpie dobrą wiedzę i rozmyśla — dowody tego dawały obok eksponatów przedmiotowych i wypracowania języka polskiego. Rozwój tego języka, idąc dalej od oddziału trzeciego do oddziału VI-go, był ilustrowany słabo. Były zeszyty świadczące, że uczniowie i uczenice opanowują pismo ładne, że robią ćwiczenia gramatyczne i logiczne z namysłem, że prowadzi je nieraz umiejętna ręka nauczyciela, która dba o kolejne wykonanie programu w odpowiedniej klasie. Za to w najstarszych oddziałach były dowody racjonalnej pracy, doboru tematów wypracowań i środków dla utrwalenia korzyści z przeczytanych utworów: prowadzenie słownika wyrazów obcych, katalogu przeczytanych dzieł z krótkiem streszczeniem, układanie albumów z pocztówek (do Konrada Wallenroda, Grażyny, Trylogji i Pamiętników Paska). Zeszyty zbiorowe wypracowań były ozdobione winietami, a w treści wypracowań dowody życia szkolnego. Czasem temat nie był dobry, zbyt trudny i ciężki, np. „Jak usprawiedliwia się Kochanowski ze swych grzesznych myśli przed Bogiem i jakie mu Bóg zesłał zmiłowanie". Ale były wypracowania na tematy życiowe bardzo żywe i są potwierdzeniem prawdy, że wśród młodzieży szkolnej jest wiele umysłów rozciekawionych i myślących. Oto jedna odpowiedź ucznia z VI-go oddziału, który pisze, że „chcę być pilotem", zobaczyć cuda przyrody poznane z geografji" — „a po-

nieważ lotnictwo rozwija się szybko, więc pewnie komunikacja lądowa pozostanie w tyle za lotnictwem. Zamiast jechać z Krzemieńca do Warszawy pociągiem cały dzień i noc, samolotem będzie mógł każdy odbyć tę drogę w przeciągu paru godzin...“ „więc i ja chciałbym brać udział w rozwoju lotnictwa, ażeby przynieść korzyść Państwu i *równomiernie* zadowolić swoją ciekawość“.

Tak rozumuje uczeń polskiej publicznej szkoły powszechnej na temat: „Kim chciałbyś być i dlaczego“.

Odpowiedzi młodzieży na ten sam temat w wielu zeszytach mówią, że pod wpływem rozumnych nauczycieli młodzież coraz szerzej otwiera na świat źrenice i można obserwować, jak się w sercach rozwija miłość do kraju i przywiązanie do nauczyciela, który uczy myśleć, poznawać cuda przyrody, czytać myśli kierowników duchowych, poznawać czyny budowniczych kultury i cywilizacji życia zbiorowego.

Szkoły średnie.

Szkoły średnie nadesłały eksponaty na wystawę w ilości znaczniejszej, aniżeli na wystawę wołyńską w Łucku, jednak pewną część wobec braków w wykonaniu i niestosowności dydaktycznej. Komisje odrzuciły, nie umieszczając ich na wystawie. Eksponaty zakwaiifikowane na wystawę przedstawiały się następująco:

I. Grupa humanistyczna.

Nasłesłano wiele wykresów, map, ilustracyj, albumów, kilkanaście referatów na tematy historyczno-literackie, zeszytów i inne eksponaty w skromnej ilości. Z eksponatów związanych z nauczaniem języka polskiego najliczniejsze były wykresy, których jedno gimnazjum przysłało kilkadziesiąt. Wskazywało to w niektórych wypadkach na znaczną przesadę w stosowaniu wykresów. Za zupełnie bezcelowe można uważać wykresy przerysowywane z książek. Wykresy, plany i ryciny innego rodzaju znajdujące się w książkach dobrze jest czasem pokazać w klasie przerysowane w powiększeniu, ale jest marnowaniem trudu uczniów, gdy jedną i tę samą rycinę przerysowuje cała klasa. Racjonalnie opracowane były wykresy fonetyczne, przysłane przez Gimnazjum Państwowe w Dubnie. W dziale eksponatów z dziedziny języków obcych zwracało uwagę dobre tłumaczenie ballady „Erlkönig“ wykonane przez ucznia klasy VI-tej I Pryw. Gimnazjum z jęz. wykł. polskim w Równem.

Na eksponaty z dziedziny historji składały się mapy, wykresy i zeszyty. Powszechną uwagę zwracała pomysłowa zabawka historyczna

„chronofon“, w której przy pomocy dzwonka elektrycznego młodzież mogła kontrolować swoją znajomość dat, lub nawet odszukiwać je mechanicznie w łamigłówce kwadratów z odpow. napisami. Przyrząd powyższy skonstruowany przez uczniów klas starszych nadesłało Gimn. Państw. w Kowlu. Uważać go można za cenną pomoc mnemotechniczną. Mapy były przeważnie pracą kółek historycznych, a nie integralną częścią pracy w szkole. Wiele z nich stanowi pracę zbędną, gdyż można zamiast nich wyzyskać kontury map, będące do nabycia w handlu po zupełnie niskich cenach. Niektóre nadesłane wykresy grzeszyły wadliwym doborem zjawisk składających się na ich konstrukcję i nie osiągały swego celu, jakim jest wyjaśnienie zagadnień dziejowych. Przebijała w nich rozrzutność pracy w stosunku do wyników.

Grupa przyrodniczo-geograficzna.

Dział przyrodniczo-geograficzny był reprezentowany przez okazy przeważnie fragmentaryczne, nie wiązane w większe całości. Były jednak i prace racjonalne, z których wyróżniały się: zielnik nadesłany przez I Pryw. Gimn. w Równem, ułożony według zbiorowisk i dzienniczek obserwacyjny ucznia kl. I Gimn. Państw. w Dubnie, wzorowy pod względem wykonania i metodycznym. Zeszyty ilustrujące ćwiczenia z anatomji roślin nadesłało Gimn. Państw. w Równem. Większość eksponatów zoologicznych Komisja odrzuciła, pozostałe nie odznaczały się większemi zaletami.

Geografja reprezentowana była przeważnie przez prace nauczycielskie (Ostróg), dobre i celowe jako pomoce naukowe.

Matematyka i fizyka.

Matematyka wypełniła eksponatami tylko malutki kącik. Eksponaty te świadczą jednak, że poglądowość odgrywa w naszych szkołach w nauczaniu matematyki i fizyki dość już znaczną rolę, a nauczycielstwo zbliża się coraz więcej do metody laboratoryjnej. Mała ilość eksponatów nadesłanych na wystawę tłumaczy się w tym wypadku częstszem opieraniem się przy nauczaniu na doraźnie wykonanych rysunkach odręcznych, nie na trwałych pomocach naukowych. W przysłanych zeszytach matem. i napisach na eksponatach zauważono cały szereg niedokładności, a nawet wyraźnych błędów, trudnych do wytłumaczenia wobec tego, że eksponaty były przed wysłaniem kontrolowane przez nauczycieli. Należy podkreślić celowość i wykonanie całego szeregu modeli, nadesłanych przez szkoły, szczególnie z dziedziny geometrji wykreślnej. Natomiast za wielki brak należy uważać nieobecność modeli ilustrujących bryły geometryczne, które muszą odgrywać wielką rolę w nauczaniu poglądowem i teoretycznem geometrji, gdyż najbardziej sprzyjają wyrabianiu wyobraźni przestrzennej, której brak daje się odczuwać u młodzieży miejskiej.

Dział rysunkowo-techniczny.

Nauka rysunku na tle ogólnem wystawy przedstwia się bardzo słabo z małemi wyjątkami, do których należy Gimn. Państw. w Równem.

Daje się zauważyć rozbieżność pomiędzy programem ministerjalnym, a materjałem nadesłanym na wystawę. Zasadnicze braki cechują prace rysunkowe pod względem metodycznym, jak również co do rozwoju indywidualnej twórczości dziecka. Wytyczne nauczania rysunku powinny iść w kierunku rozwoju twórczego pierwiastku zdobnictwa oraz plastycznego uzmysławiania otoczenia. Co do pierwszej wytycznej (układy zdobnicze) daje się zauważyć z jednej strony brak zapoznania dzieci z rytmiką, równowagą, symetrją, typami układu pasowego (układy: jednostronne, dwustronne stojące, leżące, biegnące, i t. d.). Z drugiej zaś strony widzimy korzystanie przez młodzież z gotowych motywów, co jest całkiem niewskazane, wyjątek stanowią ćwiczenia batikowe, przedstawione przez Gimn. Państw. w Dubnie. Brak tak pożądanego indywidualnego rozwijania motywu z poszczególnego elementu. Wobec tego większość prac z zakresu zdobnictwa ma, niestety, charakter mechanicznego naśladowania. Co do wytycznej drugiej (plastyczne uzmysławianie przedmiotu), z rzadkiemi wyjątkami, natura nie jest właściwie traktowana. Daje się dotkliwie odczuć brak studjum wstępnego (zapoznanie młodzieży z konstrukcją modelu przyrodniczego, natury żywej i martwej) dzięki czemu większość rysunków z tej dziedziny posiada charakter nieświadomy, przypadkowy. Technika krępuje raczej wysławianie się młodzieży, niż ułatwia proces plastycznego uzmysławiania. Brak ćwiczeń na natężenie waloru półcieniów oraz półtonów. Nie odczuwamy również pewności w ujęciach perspektywicznych. Jak wykazała wystawa, nie są, niestety, nawet wykluczone przerysowania z pocztówek i t. p. reprodukcyj fragmentów architektonicznych, aczkolwiek bardzo efektowne. Profesor Żuk (Gimn. Państw. w Równem) przedstawił szereg przyrządów, które ułatwiają proces twórczy w zakresie zdobnictwa, oraz potęgują świadomość spostrzegawości młodzieży. Przyrządy te dopomagają do orjentowania się w przestrzeni przy rysunkach z natury martwej lub żywej, co usuwa jedną z większych trudności w nauczaniu. Zajęte przez prof. Żuka stanowisko ma na celu zmniejszenie materjału przy tem dokładniejszem i bardziej metodycznem opanowaniu kursu. Dzisiejsza nauka pespektywy stanowczo wymaga eksperymentu, podobnie jak nauka fizyki lub konstrukcje w geometrji wykreślnej. Kierunek powyższy popierany jest przez Ministerstwo, gdyż wszystkie przyrządy pomysłu prof. Żuka zostały zakwalifikowane na Wystawę Krajową w Poznaniu. Byłoby pożądane podjęcie inicjatywy celem porozumienia się fachowego nauczycieli rysunku w Okręgu Szk. Woł. dla usunięcia braków uwydatniających się na wystawie oraz ścisłego wykonania programów Ministerstwa W. R. i O. P., posiadających ogromne zalety i dążących nadzwyczaj trafnie do ogólnego estetycznego rozwoju ucznia.

Dział wychowawczy.

Wyrazem próby stosowania nowych metod w pracy szkolnej były nadesłane przez Państwowy Kurs Nauczycielski w Ostrogu prace z przedmiotów pedagogicznych, prowadzonych metodą daltońską. Prace odznaczają się wzorowym doborem materjału naukowego

i sumiennością w jego opracowaniu. Dużym wysiłkiem zbiorowym młodzieży kursów starszych Seminarjum Naucz. Państw. w Ostrogu opracowane wyniki pomiarów antropometrycznych i badań inteligencji dzieci szkół powsz. z Ostroga odznaczały się, zwłaszcza w grupie pierwszej z omawianych eksponatów, wzorową techniką opracowania tematu. Z życia organizacyj uczniowskich na terenie szkół średnich nadesłano szereg eksponatów, charakteryzujących przedewszystkiem kierunek artystyczny, który w pewnych zakładach znajduje bardzo żywy wyraz w szeregu wieczorków muzykalno-wokalnych, przedstawień amatorskich i t. d. Afisze podają obfity, a niekiedy nawet bardzo poważny repertuar, który zdaje się przerastać siły młodziutkich amatorów, ale fotografje zdjęć stwierdzają niejednokrotnie ciekawe i oryginalne pomysły z zakresu dekoracji scen, kostjumów, ugrupowań i t. d. (gimnazjum państw. w Ostrogu, gimn. z wykł. jęz. ros. w Równem). Wśród wydawnictw organizacyj uczniowskich uwagę zwracały „Echa Szkolne" Gimn. Państw. w Równem „Promiń" Gimn. Pryw. z ukr. jęz. naucz. czasopismo z j. hebr. młodzieży szkoły Stowarzyszenia „Tarbut", Esteticzeskij Wiestnik i t. d., co do linji zainteresowań różnorodne, mimo rozmaitych usterek pod względem formy odzwierciadlające jednak pojęcia i dążenia młodzieży różnych szkół, oraz swoisty typ ideologji wychowawczej zakładów, w których są wydawane. Niezależnie od tych różnic widać, że młodzież rozumie znaczenie czynników samowychowania, uspołecznienia i uobywatelenia. Szereg zdjęć fotograficznych z kół młodzieży bądź organizowanych przez samorządy, bądź przez organizacje „Bratniej pomocy", czytelń, sklepów uczn., wycieczek zaznaczają duży pęd do zrzeszeń i pracy zbiorowej w zakładach naszego okręgu. Uderza poważnym zakresem praca społeczna umiejętnie dla dobra szkoły zorganizowana, o typie wybitnie pozytywnym, realnym podjęta na terenie gimn. państw. w Kowlu. (Księga pamiątkowa Gimn. Państw. w Kowlu z pięciolecia 1921 — 26.

Wykaz eksponatów zakwalifikowanych na Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu przez Komisje Ministerjalne.

RELIGJA.

7 kl. szkoła powsz. im. Kr. Jadwigi w Zdołbunowie — Kościół w Zdołbunowie—haft.

WYCHOWANIE.

Gimnazjum Pastwowe w Równem Czasopismo „Echa szkolne" Wyd. uczniowsk.

Pryw. Gimn. z j. ukr. naucz. w Równem Czasopismo „Promień" Wydawn. uczniowsk.

Pr. Gimn. Tarbut z j. hebj. naucz. „ Czasopismo w j. hebr. Wyd. Stow. „Tarbut". Sprawozdanie z wycieczki do Krakowa i Zakopanego — fotografje i mapy. Fotografja czytelni uczniowskiej.

Gimn. Państw. w Dubnie Czasopismo „Promyk Dubieński". Wydawn. Bratniej pomocy. Programy wieczorów muzykalno-wokalnych. Zdjęcia fotogr. z życia szkoły, czytelnia, Bratnia pomoc (kółko rzeźbiarskie).

„ „ „ Ostrogu Fotografje, afisze i programy uroczystości szkolnych. Programy obchodów i uroczystości szkolnych.

Gimn. Państw. w Kowlu	Księga pamiątkowa wydana ku uczczeniu pięciolecia istnienia Gimn. Państw. im. J. Słowackiego w Kowlu 1926 r. Plakaty propagandowe, wykresy, (Rozwoj kasy oszczędności). Bratnia pomoc—sprawozdania i protokoły. Zdjęcia fotogr. z życia szkoły (fotografje wycieczek, obchodów, zbiorów numizmatycznych i archeologicznych).
Szkoła pow. 2-kl. w Kopytkowie pow. Zdołbunów	Zdjęcia fot. z życia szkoły (chmielnica i pasieka szkolna).
„ „ 4-kl. w Chorowie „ „	Afisze i programy uroczystości szkol.
„ „ 7-kl. w Kostopolu „ „	Album wycieczki do Berestowca (kopalnia bazaltów)
„ „ 7-kl. w Ostrogu № 1 „ „	Zdjęcia fotogr. z życia młodzieży (dożywianie młodzieży W pasiece, jedwabnictwo i t. p.)
„ „ 7-kl. w Uścilugu pow. Włodzimierz	Fotografje z życia młodzieży.
„ „ 7-kl. kr. Jadwigi w Równem	Fotografje pracy w warszt. szkoln.
„ „ 4-kl. w Star. Koszarach pow. Kowel	2 fotogr. lekcji o urzędzie gminn. i kooperatywy uczniowskiej
„ „ 7-kl. w Hołobach „ „	2 fotografje pracy przy modelarstwie lotniczem i pracy przy wyrobie pomocy naukowych.

ORGANIZACJA SZKOLNICTWA.

Szkoła powsz. 1 kl. w Niwie Hubieńskiej „ „ 1 kl. w Liplanach pow. Łuck	Dzienniki lekcyjne (jęz. naucz. polski ukraiński i czeski).

KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI.

Państw. Kursy Naucz. w Ostrogu	Klisze zdjęć fotograf. lekcyj pokazowych, System daltoński w naucz. przedmiotów pedagogicznych, Wykresy statystyczne dotyczące słuchaczy zakładu, Badania i wykresy umysłowego i fizycznego rozwoju dzieci, Wyniki pomiarów antropometrycznych i badań inteligencji dzieci. Zbiory fotogr. z życia szkolnego, Ankieta: zamiłowanie i zainteres. młodzieży gimnazjalnej do przedmiotów nauczania.
Państw. Semin. Naucz. w Ostrogu	2 tablice zdjęć fotogr. z życia szkoły.
Kursy wakac. dla kwalif. naucz. szk. powsz. w Ostrogu	Tablica zdjęć fotograficznych,

HUMANISTYKA.

Gimnazjum Państwowe w Ostrogu	Model zamku w Ostrogu praca ucz. II kl.
„ „ w Kowlu	Chronofon—praca uczniów.
I Prywatne Gimnazjum w Równem	Tłumaczenie wierszem ballady Goethego—praca ucznia VI kl.
Gimnazjum Państwowe w Dubnie	Wypracowania francuskie (8 zeszytów).
„ „ w Łucku	Cykl okładek do utworów literat. polskiej (5 tab.)
Szkoła pow. 7-kl. № 6 w Łucku	Księga protokołów Koła historycz. — polonistycz. i kronika tegoż kółka.
„ „ 7-kl. w Radziwiłłowie pow. Dubno	Zadania piśmienne ukraińskie.
„ „ 7-kl. żeńska w Dubnie	Ćwiczenia piśmienne z j. francuskiego.
„ „ 7-kl. № 3 w Krzemieńcu	Ćwiczenia piśmienne z j. ukraińskiego.
„ „ 7-kl. w Porycku pow. Włodzimierz	Prace piśmienne z jęz. francuskiego.
„ „ 4-kl. im. Sienkiewicza w Chorowie pow. Zdołbunów	Obrazy i zastosowania ruchomego abecadła.
„ „ 7-kl. w Uścilugu pow. Włodzimierz	Pomoc naukowa do nauki czytania w oddz. I. (wyodrębnienie dźwięku) tablica drewniana z zasuwkami.
„ „ 7-kl. w Lubomlu	Wypracowania z jęz. francuskiego.
„ „ 7-kl. № 3 we Włodzimierzu	Tablice do nauki jęz. francuskiego (obrazy i podpisy).

MATEMATYKA.

Gimnazjum Państwowe w Równem	Wykresy funkcji.
Szkoła pow. 7-kl. im. Kr. Jadwigi w Równem	Liczydło i 4 modele drewniane rzutów,
" " 7-kl. męska w Kostopolu	Przyrząd do obliczania powierzchni kuli
" " 7-kl. im. Kr. Jadwigi w Łucku	Wykresy ludności miasta Łucka,
" " 7-kl. № 4 we Włodzimierzu	Liczmany obrazkowe (10 tablic)
" " 7-kl. № 2 " "	Liczmany (teczka) model rzutów figury na dwie płaszczyzny,
" " 7-kl. № 3 " "	Liczmany (teczka)
" " 7-kl. w Hołobach pow. Kowel	Twierdzenia geometryczne 2 tablice,
" " 7-kl. w Turzysku " "	Fotografja lekcji rachunków,
" " 7-kl. Dom pracy w Ostrogu	Twierdzenia geometryczne (3 tablice).

FIZYKA.

Gimn. Państw. w Kowlu	Rysunek schematyczny zegara słonecznego,
I Pryw. Gimn. w Równem	Model do twierdzenia Desarguesa.
Szkoła powsz. 7-kl. w Klewaniu	Galwanometr, indruktor i przyrząd wskazujący, rozszerzalność ciał przy ogrzewaniu,
Szkoły pow. w Ostrogu „Dom pracy“	Nonjusz drewniany.

PRZYRODA.

Gimn. Państw. w Dubnie	Zielnik morfologiczny uczn. kl. III, Dziennik obserwacyjny uczn. kl. I.
" " w Ostrogu	Zeszyt do przyrody od kl. I do V włącznie.
I Pryw. Gimn. w Równem	Grzybienie białe, tablica,
Szkoła pow. 7-kl. Nr. 4 we Włodzimierzu	Tablice nasion, kwiatów i traw,
" " " " w Uściługu p. Włodz.	Szkielet żaby (preparat),
" " " " „ Turzysku p. Kowel	Fotografja lekcji przyrody martwej.

GEOGRAFJA.

Dom pracy w Ostrogu (prace naucz.)	Plastyczne mapy ślepe do rysowania przez uczniów Polski i Wołynia, Mapa Polski - linoleum, Tatry Polskie—mapa plast, oraz Djagramograf z ruchomą listewką.
Szkoła powszechna 7-klasowa Nr. 1 w Korcu pow. Równe	Model warstwic i przekroju góry.

POMOCE DO NAUCZ. RYSUNKÓW (pomysłu prof. M. Żuka).

Gimn. Państw. w Równem	Przyrząd do eksperymental. nauczania perspektywy, Przyrząd tłumaczący przecięcie się prostych równoległ, Przyrząd demonstrujący zasadnicze płaszczyzny proste oraz punkty perspektyw. Linja Rejla, Kątomierz skrótu perspektywicznego, Przyrząd do symetrycznego odwzorowania motywu zdobniczego, Lustra równoległe do badań układn rzędowego, Lustra pod dowol. kątem do badań układu ośrodkowego, Laseczka do wizowania, Tablica ruchoma do wizowania oraz demonstr. złudzeń wzrokowych, Przyrząd do demonstr. harmonji barw i badania barw lokalnych, Tablica do podziału okresowego rysunku z natury farbą wodną. Tablica składana do demonstr. poszczegól. walorów rysunku.

RYSUNKI I ZDOBNICTWO.

Gimn. Państw. w Dubnie	Karton rysunków—i Teka wzorów zdobnictwa [batik].
Pryw. Gimn. z wykł. j. ros. w Równem	Rysunki—sztuka stosowana [teczka za 1922/25] Rysunki — album szkiców, Album papieru krochmalnego do oprawy książek, Dzban — styl nowy, Malowanie na parcelanie [talerze], Fotogr. z przedstawienia teatr. Kółka estetycznego]Borys Godunow], Album fo-

Pryw. Gimn. z wykł. j. ros. w Równem	togr. i czasopismo wydawn. młodzieży „Esteticzeskij Wiestnik“, Rysunki—sztuka stosowana [teczka].
II Pryw. Gimn. z wykł. j. pol. w Równem	Zdobnictwo na drzewie—38 eksp., Rysunki—sztuka stosowana [teczka], Dzbany stylowe malowane [5]. Haft i aplikacja 2 tablice, Malowanie na porcelanie (talerze), Fotogr. prac. kółka estet. z Wystawy szkolnej.
Prace prof. Kosmiadiego	Obrazy układane z cynfolji,

ROBOTY RĘCZNE.

Gimn. Państw. w Dubnie	Tablica przekroju drzew,
Pryw. Gimn. koed. z wykł. j. ukr. w Łucku	Poduszka mereżkowana,
Szkoła pow. 7-kl. w Szumsku pow. Krzemieniec	Hafty wołyńskie, [poduszka, serwetka, 3 ręczniki],
„ „ 7-kl. № 2 w Krzemieńcu	Chusteczki ozdobne, ręcznik [haft woł.],
„ „ 3-kl. w Raczynie pow. Dubno	Siatka na ryby, ręcznik i serwetki [hafty woł.] Fotografja lekcji robót ręcznych,
„ „ 7-kl. w Turzysku pow. Kowel	Serwetka, saszetka na 'grzebienie [haf woł.]. Fotografja lekcyj robót kobiecych,
„ „ 7-kl. im. Kr. Jadwigi w Łucku	Pasiak wołyński w-g dawnego wzoru, ręcznik [haft woł.],
„ pow. 4-kl. im. Sienkiewicza w Chorowie pow. Zdołbunów	2 ręczniki [dawny haft Wołyński,
Szkoła pow. 7-kl. im. Kr. Jadwigi w Zdołbunowie	Serwetka [haft krzyżykowy woł.] i 2 pary skarpetek,
„ „ 7-kl. w Uściługu pow. Włodzim.	2 poduszki [haft wołyński], tablica robót nożykowych, tablica robót z patyków, teczka rysunków technicznych,
„ „ „ im. Sienkiewicza w Równem	Sukienka i torebka [haft wołyński],
„ „ „ w Bereznem pow. Kostopol	2 ręczniki [haft wołyński],
„ „ „ im. Słowackiego w Lubomlu	Przyrząd do rozpinania motyli,
„ „ „ w Starych Koszarach pow. Kowel	2 fotografje lekcji robót ręcznych i kobiecych,
„ „ „ № 1 we Włodzimierzu	4 tablice robót z kartonu i tektury, nożykowych, introligatorskich i z drzewa,

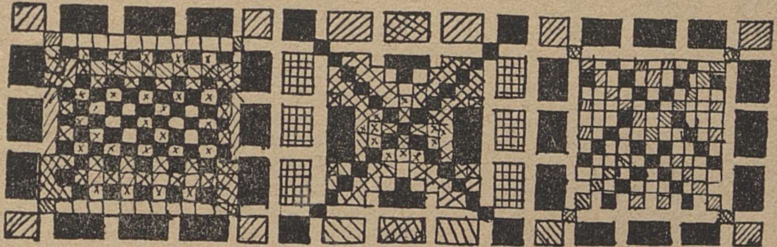
MEBLE SZKOLNE.

Gimn. Państw. w Równem	Stalugi do rysunków, oraz ławka pomysł p. Żuka, naucz. rysunków, stół i fotel ucznia, pomysł p. Ostrowskiego dyrektora gimnazjum,

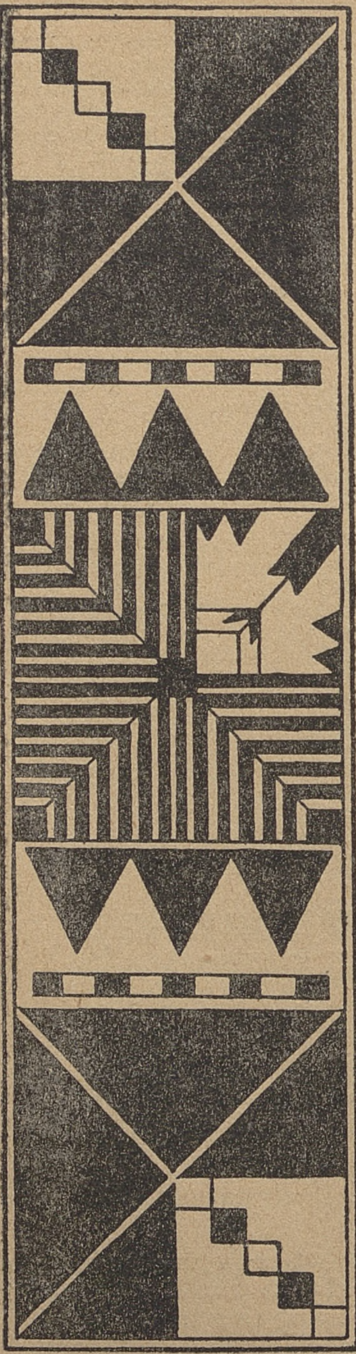
WYROBY WARSZTATÓW SZKOLNYCH.

Gimn. Państw. w Dubnie	Puhar i papierośnica [intarsja huculska],
Szkoła pow. 7-kl. № 1 we Włodzimierzu	Deska do mięsa, wieszadło dębowe, półeczka dębowa, rama dębowa, deska do chleba.
„ „ „ im. T. Kościuszki w Zdołbunowie	Modele: etażerki dębowej, kanapki, stolika z wiązaniem, taboretów, ławeczki, wieszadło na ubranie dębowe,

Szkoła pow. 7-kl. w Ostrogu	Scisk amerykański,
„ „ „ im. Kr. Jadwigi w Równem	Tablica wzorów toczonych z drzewa, Kasetka polilurowana ze skrytką, Waga metalowa, Tablica robót z żelaza i odpow. rysunki techn. ławka szkolna po 1 roku używania w w szkole, taboret dębowy.
Szkoła pow. 7-kl. w Szumsku pow. Krzemieniec	Ramka dębowa i półka sosnowa,
„ „ 2-kl. w Borkach „ „	Stolnica, stolniczka, wałek do ciasta, pałka do maku, rama.
„ „ 7-kl. w Porycku pow. Włodzimierz	Tablica robót z żelaza,
Dom pracy przy szk. pow. w Kowlu	Metalowe: Linja, 2 węgielnice, trójkąt, cyrkiel, decymetr sześcienny blaszany, litr blaszany,
Szkoła pow. 7-kl. w Jagodzinie pow. Lubomla	Serweta lniano bawełniana 3 chodniki ludowe, spódnica weselna w-g wzoru z przed 30 lat, spódnica codzienna ludowa,
Szkoła pow. 7-kl. Nr. 1 w Krzemieńcu	Kilim,
„ „ „ „ męska w Dubnie	Fotogr. pracy w warszt. koszykar Garnitur: stół, kanapka i 2 fotele koszykowe dziecinne,
Szkoła pow. 7-kl. męska Nr. 1 im. H. Sienkiew. w Równem	Fotografja pracy w warszt. koszyk. Taboret—grzybek, Stolik okrągły koszykowy,
Szkoła pow. 7-kl. w Turzysku pow. Kowel	Fotografja pracowni stolarskiej.
„ „ „ w Hołobach pow. Kowel	Fotografje pracowni stolarskiej krawieckiej, i pracy pszczelarskiej,
Szkoła pow. 7-kl. w Bereznem pow. Kostopol	Koszykowe: stół z szufladami ,fotel, 2 podstawy do kwiatów, kanapa,
Szkoła pow. 7-kl. im. Staszyca w Kostopolu	Koszykowe: sanki i garnitur mebli dla lalki,
„ „ „ Nr. 2 w Łucku	Stolik dziecinny polilurowany jesioniowy.

Wykazy pewnej niewielkiej ilości eksponatów zaginionych, zostały przesłane p. p. Inspektorom szk. i Dyrekcjom szkół. Kuratorjum zwraca ich wartość. Przedmioty nierozpoznane (bez napisów) są do odebrania w bibliotece Kuratorjum.

Kuratorjum wyraża na tem miejscu szczere podziękowanie Nauczycielstwu miejscowemu szkół wszelkiego typu w Równem za chętną pomoc w estetycznem ułożeniu wystawy (pod fachowem kierownictwem prof. Żuka) i żmudną pracę przy odsyłaniu eksponatów. Specjalna podzięka należy się komisjom przedmiotowym specjalistów, których było zasługą, że wystawa uderzała przedewszystkiem jakością prac wystawionych. A że dostępną była, jako rekapitulacja wystawy wrześniowej w Łucku, przedewszystkiem dla nauczycielstwa, wskazywała zatem kierunek i poziom, w-g opinji samego nauczycielstwa możliwy do osiągnięcia w warunkach obecnych.

Eksponaty odrzuconc zebrano w pokoju oddzielnym, aby P. P. Delegaci Ministerstwa mogli sobie wyrobić pojęcie o poziomie szkół rzeczywistym.

Dla szkół biorących udział w wystawie miłą będzie wiadomość, że gdyby nie późny termin, w którym wystawa naszego okręgu została otwarta, P. P. Delegaci Ministerstwa zapewne więcej prac zakwalifikowaliby do powtórnego przejrzenia w Poznaniu. Kończąc jednak na Wołyniu swój objazd całej Polski, brali od nas nie tyle rzeczy najlepsze, ile raczej to, czego na innych wystawach nie znaleźli.

Na str. 153 i 158 reprodukujemy wyjątkowo piękne. hafty wołyńskie, nadesłane na wystawę przez szkoły powsz. w Chorowie [pow. Zdołbunowski] i w Szumsku [pow. Krzemieniecki]. Na jednym z tych haftów zaznaczył się motyw strzał [tatarskich] na drugim — głowic buzdyganów czy buław hetmańskich. Tak mówią do siebie pokolenia...

Oboczny rysunek przedstawia wyprostowany narożnik ze starodawnej ¡chustki na głowę. [okolice Horyńgrodu].

Przenumerata roczna zł. 6, półroczna zł. 3. № pojed. 60 gr.

KONTO P. K. O. № 30.365.

Adres Redakcji Administracji: RÓWNE. Woł. KURATORJUM

Drukarnia Państwowa w Łucku № 270 2.V.29.